

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in N^os. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks, (behalve de bijvoegsels, die *gratis* geleverd worden) bestaat, en voor *f* 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden *orachtorij* aan de uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den 1sten luitenant VAN RIJNEVELD, van de rijdende batterij n°. 13 bij het leger te velde, met het opschrift: *voor den Militairen Spectator*.

SCHETS

DER VOORNAAMSTE KRIJGS-GEBEURTENISSEN IN POLEN, IN DEN JARE 1831.

ARTIKEL 3.

IV.

GEVECHTEN BIJ BIALOLENKA;

Op den 24sten en 25sten Februarij.

In de rustdagen, die de graaf *Diebitsch* aan het centrum van zijn leger gegund had, en waardoor de Poolse hoofdmagt insgelijks eenige verademing genoot, had de veldmaarschalk gedacht het korps van den vorst *Szachowski* (zijnde de regter-vleugel van het leger) aan zich te trekken, om daarna eenen hoofdslag te leveren. Reeds eenige dagen vroeger had *Szachowski* te dier zake bevelen ontvangen, ten einde zijne bewegingen daarna te regelen. Dien ten gevolge was hij den 17den met 36 grenadier-bataillons, bij Lomza over den Narew gegaan. Van daar marcheerde hij langs den linker-oever dezer rivier, en zette zijnen marsch, nadat hij bij Ostrolenka nogmaals de rivier was overgetrokken, langs deszelfs regter-oever tot Rozan voort. Uit Pultusk liet hij den veldmaarschalk weten, dat hij met zijne troepen en met de afdeeling van den generaal *Manderstiern*, van het Iste korps infanterie (hetwelk uit 13 bataillons infanterie, 6 eskadrons kavallerie en 3 regimenten Kozakken bestond) en met 56 stukken geschut, naar Sierok marcheerde. Voor dat dit bericht bij den veldmaarschalk was ingekomen, had deze den generaal baron *Sacken*, met 2 uhlanen-regimenten, 1 bataillon jagers en 4 stukken geschut, naar Zegrz doen marcheren, om de brug, welke aldaar over den Narew leidt, te dekken, ten einde den Polen te beletten die af te branden. In het onzekere of

dat punt reeds door de Polen bezet was, had *Sacken* nog den last ontvangen, om, in geval dat hij aldaar eene sterke vijandelijke afdeeling aantrof, te wachten tot de voorhoede van den generaal *Szachowski* eene offensive beweging naar de brug maakte, om alsdan deze te ondersteunen, door den vijand in den rug aan te grijpen.

De brug bij Zegrz was werkelijk door een Poolsch bataillon, van de bezetting van Modlin, doch zonder geschut, bezet.

Den 25sten Februarij kwam *Szachowski* te Sierok aan. Het ijs op den Narew was nog vast, zoodat hij het waagde eenige grenadier-bataillons over hetzelfde te doen trekken. Door deze beweging verliet het bovenbedoelde Poolsche bataillon, op zelfbehoud bedacht, deszelfs stelling bij Zegrz, doch stak alvorens de brug in brand, en trok zich daarop in Modlin terug. De generaal *Manderstiern* had intusschen zijnen marsch naar Zegrz voortgezet, en toen hij aldaar aankwam, was de brug zoo weinig door den brand beschadigd, dat zij in weinige uren genoegzaam hersteld was, om de troepen en het geschut over dezelve te kunnen voeren. Tegen den avond werd deze overtocht ook bewerkstelligd. Na dien overgang marcheerde dat korps tot Nieporent, alwaar *Sacken* zich met hetzelfde vereenigde.

Toen de veldmaarschalk de tijding dezer beweging ontving, zond hij een' ordonnans-officier naar Nieporent, met het bevel aan *Szachowski*, om zijne troepen aldaar rustdag te doen houden, en den 25sten zijne beweging tot de vereeniging met het centrum te vervolgen. Deze officier vond het korps van *Szachowski*, in den voormiddag van den 24sten, reeds in eene offensive beweging op Bialolenka, bezig zijnde een korps Poolse troepen te vervolgen. Het bevel om rustdag te houden kwam alzoo eenige uren te laat.

Daar nu de beweging der Polen op Nieporent aanleiding tot het gevecht bij Bialolenka gaf, zoo zullen wij die beweging eenigzins nader omschrijven.

In den vroegen morgen van den 24sten, had de opperbevelhebber van het Poolsche leger de divisie kavallerie

van *Jankowski*, met één bataillon infanterie, naar Nieporent afgezonden, om tot aan de brug bij Zegrz voort te rukken, de bewegingen van den Russischen regter-vleugel gade te slaan en tevens om het magazijn van Radzymin te dekken. Reeds in de nabijheid van Nieporent, bemerkte *Jankowski* dat het Russische grenadierkorps in beweging was, (dit wilde namelijk den naasten weg naar het centrum, over Kobylka, inslaan); zich te zwak gevoelende om de Russen aan te vallen, besloot hij eene rugwaartsche beweging te doen, en over Konty-Grodziskie op Bialolenka terug te trekken. Door deze beweging viel het magazijn van Radzymin den Russen in handen.

Szachowski, in het vermoeden dat hij eene grootere vijandelijke magt voor zich had, dacht nu van den reeds ingeslagen weg te moeten afgaan, om de wijkende Polen te vervolgen, met het voornemen, om — zoo mogelijk — deze troepen van het overige Poolsche leger af te snijden en Praga te bedreigen. *Chlopicki* was echter op deze offensieve beweging aan zijnen linker-vleugel, voorbereid, en reeds waren er door hem bevelen gegeven, om, in dat geval, den terugtogt van *Jankowski* te dekken. Daartoe had *Krukowiecki* bevel ontvangen, om de brigade zijner divisie, onder de orders van *Malachowski*, na Bialolenka te zenden en aldaar te doen post vatten; terwijl hij zelf, met zijne tweede brigade, (door *Gielgud* aangevoerd) den straatweg van Bialolenka op Praga zoude dekken. De brigade van *Malachowski* was met 6 stukken geschut, tegen den middag, te Bialolenka aangekomen, en stond reeds in slagorde, toen het terugtrekkende korps van *Jankowski* aldaar aankwam. Het vrij hoog gelegene dorp Bialolenka had hij met een bataillon infanterie doen bezetten, de batterij artillerie te voet was op den straatweg opgesteld; het grootste gedeelte van de kavalerie-divisie van *Jankowski*, met derzelve rijdende batterij, liet hij regts van dit dorp tegen Konty-Grodziskie en Grodzisk eene stelling nemen. Het terrein tusschen het laatstgenoemde dorp en Zombki, was met sterk kreupelhout bewassen.

Ter linker zijde van het dorp Bialolenka waren twee bataillons infanterie opgemarcheerd. Een vierde bataillon, met nog 200 jagers, bezette nog meer links den rand van het bosch, 't welk zich achter Bialolenka uitstrekt. Achter den linker-vleugel dezer brigade stonden 2 eskadrons Mazuren in reserve. De 2 overige bataillons dezer brigade stonden in het midden, achter Bialolenka, en vormden aldaar eene tweede slag-linie.

Intusschen dat deze troepen opmarcheerden, kwamen de Russische grenadiers van het korps van *Szachowski*, uit de voorliggende bosschen te voorschijn, en rukten dadelijk, bij het zien der vijandelijke stelling, in slag-

orde op. Omstreeks drie uren in den namiddag begon het gevecht, op de hoogte van het dorp Bialolenka, dat door de Russische grenadiers met de bajonet werd aangestast, terwijl de Russische huzaren den linker-vleugel aanvielen.

De stelling der Polen was zeer goed gekozen, daar de vuren zich over het geheele front konden kruisen, en de opgestelde bataillons elkander alzoo onderling konden ondersteunen. De Russische grenadiers drongen echter, niettegenstaande het hevige infanterie- en artillerie-vuur, onverschrokken voorwaarts, en wierpen het Poolsche bataillon, dat voor Bialolenka was opgesteld, in het dorp terug. De beide bataillons van de tweede linie, op het bevel van *Malachowski* in het dorp gerukt, namen nu ook deel aan het gevecht, dat door het immer voorwaarts dringen der Russen, in het dorp voortgezet werd. Weldra raakte men handgemeen, terwijl aan beide zijden wonderen van dapperheid werden aan den dag gelegd. De Polen hadden het groote voordeel van het terrein, de Russen dat der meerderheid; doch dit laatste voordeel kon hen in het dorp zelve van geen nut zijn.

De aanval der Russische kavallerie op den linker-vleugel was schitterend; doch de verdediging niet minder heldhaftig. Herhaalde malen chargeerden de Russische huzaren op de Polen, doch zij werden telkens terug gewezen; een infanterie-aanval zoude hier welligt gelukt hebben, omdat de Polen eene voor kavallerie bijna onneembare stelling (op den rand van het bosch) hadden ingenomen. Sommige schrijvers geven ook hunne verwondering te kennen, dat vorst *Szachowski* zijne kavallerie tegen dien vleugel liet aanrukken.

De generaal *Krukowiecki* zag nu de stelling zijner divisie bedreigd van in tweeën gesneden te worden; want, zoodra het *Szachowski* gelukte door Bialolenka heen te breken, en zijne kavallerie langs den straatweg op Praga te doen debauchereren, was de kavallerie-divisie van *Jankowski*, die op den regter-vleugel der 1ste slag-linie stond, werkelijk afgesneden. Deze kreeg alzoo bevel van terug te trekken en zich aan de tweede brigade aan te sluiten. *Malachowski* verloor door deze beweging de ondersteuning der kavallerie, en behield alleen de Masuren — waarvan alsnu de helft naar den regter-vleugel zijner stelling werd gezonden.

Drie herhaalde malen kreeg *Malachowski* van den generaal *Krukowiecki* bevel, om met zijne brigade terug te trekken, doch het was dezen niet mogelijk, zijne drie in het dorp vechtende bataillons tot eenen geregelden terugtogt te vereenigen. Twee uren lang was er reeds in de straten van het dorp gevochten, en gedurende al dien tijd was men telkens handgemeen geweest, zonder dat er een duim breed gronds gewonnen of verloren werd. Zoodra

echter de kavallerie van *Jankowski* aftrok, maakte de Russische generaal van dit ledig komende terrein gebruik, om de rechter-flank der Poolsche infanterie te bedreigen, het dorp om te trekken en de daarin strijdende Polen in den rug te vallen. *Malachowski* had nu geen oogenblik meer te verliezen, wilde hij het overschot zijner troepen van eene thans onvermijdelijke vernietiging redden; eene laatste poging om zijne drie bataillons terug te trekken, gelukte eindelijk, waardoor de Russische grenadiers meester van het dorp bleven. De Russische huzaren vielen op datzelfde oogenblik nogmaals op den linker-vleugel der Polen aan, wierpen de eerste troepen, tusschen het dorp en het bosch opgesteld, terug, voornemens zijnde om door te trekken, ten einde de uit het dorp trekkende Poolsche infanterie den verderen terugtocht af te snijden; doch door de in het bosch opgestelde vrijwillige jagers met hevigheid in de flank en in den rug aangevallen, moesten zij terugtrekken. Deze afwending bij tijds en met veel koelbloedigheid door de Polen bewerkstelligd, was eene uitkomst voor de brigade *Malachowski*, die nu hare geheele stelling konde verlaten.

De generaal *Krukowiecki* had reeds eenige oogenblikken vroeger zijne tweede brigade, onder *Gielgud*, met 18 stukken geschut in beweging gesteld, en verscheen daarmede over de zand-heuvelen, welke regts achterwaarts van de stelling van Bialolenka gelegen waren, op het slagveld. Daarop maakte *Malachowski* wederom front naar de Russen, en liet zijne brigade in linie opmarcheren. De tweede brigade, die nu uit het dorp Brudno deboucheerde, marcheerde op den rechter-vleugel der 1ste brigade op; het grootste gedeelte der kavallerie-divisie van *Jankowski* stond ter beschikking achter deze thans in haar geheel vereenigde 1ste infanterie-divisie. De tweede stelling door de Polen hier ingenomen, was nog sterker dan de eerste, zijnde de rechter-vleugel door het dorp Brudno en het daaraan grenzende moeras gedekt; terwijl de linker-vleugel tegen het zware bosch, dat zich langs den straatweg naar Praga uitstrekt, leunde. Ook het centrum, en vooral de Poolsche artillerie, had eene voordeelige stelling, zijnde bijna geheel door vrij zware terrein-ruggen gedekt.

De Russen herstelden in dien tusschentijd de verwarving, die doorgaans het gevolg is van het stormenderhand nemen van een dorp; begonnen te deboucheren en in slag-linie zich uit te breiden, toen de invallende duisternis hen belette verder door te trekken.

Volgens de werken van *Brzozowski*, *Soltijk* en *Spazier*, was het korps van *Szachowski* op dezen dag 15,000 man en 60 stukken geschut sterk; de overige troepen waren in Pultusk, Lomza, enz., achtergebleven. Uit andere bronnen moet men opmaken, dat de Russen

op dien dag slechts 12,000 man en 30 stukken geschut op het slagveld zouden gebragt hebben.

In Warschau heette het dien dag — in deze berigten zijn ook door vele partijdige schrijvers overgenomen — dat *Krukowiecki* het schoone korps van vorst *Szachowski* geslagen had. Allerzonderlingst klinkt daarbij de terugtrekkende beweging der 1ste Poolsche brigade tot in de stelling van Brudno, die vechtende werd uitgevoerd. De uitkomst leerde het dus, dat de Polen geslagen waren en terug hadden moeten trekken. Intusschen was het waarheid, dat de divisie *Krukowiecki* dien dag met schitterenden heldenmoed gestreden had, doch daarentegen hadden de Russen zich met niet minder roem overdekt, die des te grooter was, naarmate de hardnekkigheid der verdediging. De Polen konden zich niet beroemen de overwinning te hebben behaald, daar de Russen meer dan het slagveld in bezit namen, en op eenige weinige honderde schreden, vóór de Poolsche slag-linie, het bivouac betrokken.

Volgens het officiële berigt van den veldmaarschalk *Diebitsch*, had hij vroeger het plan gevormd, om den 26sten Februarij met het centrum, en den in aanmarsch zijnde rechter-vleugel eenen beslissenden slag te leveren. De opgemelde operatie van *Szachowski*, uit eigen beweging geschied, verijdelde dit plan, dat welligt den veldtocht te Grochow had doen eindigen. Indien *Szachowski* zijne eerste beweging achtervolgd had, dan had hij, op den 25sten, in verbinding met het 3de korps kavallerie van den graaf *Witt*, eene offensive beweging moeten maken tegen de divisie van *Krukowiecki*.

De stelling die *Szachowski*, na den afloop van het gevecht bij Bialolenka, had ingenomen, was, in betrekking tot het centrum, geenzins gunstig — als door uitgestrekte moerassen en onbegaanbare bosschen van hetzelfde gescheiden. Daardoor werden al de plannen van den Russischen veldmaarschalk verijdeld, en zijnen wil aan banden gelegd. *Szachowski* konde in zijne stelling bij Bialolenka door overmagt worden aangevallen, vernietigd of afgesneden, vóór nog dat het kavalleriekorps van *Witt* hem konde ter hulp snellen. Om dit voor te komen, moest de veldmaarschalk op eene afwending bedacht zijn, en deze afwending konde alleen door het centrum worden bewerkstelligd. Het centrum stelde zich dan ook, ten gevolge van dien, op den 25sten in slagorde, gereed om eenen aanval op het Poolsche leger te beginnen. *Szachowski* had intusschen bevel ontvangen, van zich bij het centrum aan te sluiten; terwijl de veldmaarschalk, om deze beweging te begunstigen en te dekken, in den voormiddag van den 25sten, aan den generaal *Murawiew* den last had doen toekomen, om met de reserve van het 6de korps infanterie op Zombki te trekken.

Den 25sten des morgens te zeven uren, brak het korps van *Szachowski* uit deszelfs stelling op, om in de rigting van Wawer te trekken; doch naauwelijks had *Krukowiecki* deze beweging opgemerkt, of hij liet ijlings zijne divisie te wapen snellen, en de aftrekkende Russen al dadelijk uit al zijn geschut beschieten. Zoodra zijne slag-linie gevormd was, rukte hij met dezelve tot eenen algemeenen aanval voorwaarts. *Szachowski* werd daardoor zeer in het naauw gebragt; want het bevel, om zich aan het Russische centrum aan te sluiten, was te bepaald, om daarvan voor de tweede maal op eigen verantwoording af te gaan; reeds eenmaal had hij de plannen van zijnen veldheer verijdeld, en wilde hij uit dien hoofde het hem nu aangeboden gevecht niet aannemen. De omstandigheden waren hem echter zeer nadeelig; twijfelende en zonder zelfvertrouwen vervolgde hij zijnen marsch wat al te snel om den Polen in ontzag te houden. Bialolenka werd daarop wederom door deze laatsten bezet, en gelukkig was het voor deze kolom der Russen, die den vorigen dag met zoo veel heldenmoed het strijdperk had gewonnen, dat onder deze omstandigheden ook *Krukowiecki* begon te twijfelen, of niet welligt een ander gedeelte van het korps van *Szachowski* in aantogt was, om over Jablonna in zijne linker-flank en in zijnen rug te stooten. Om zich daarvan te overtuigen, zond hij eerst de kavallerie-divisie van *Jankowski* in die rigting af, en liet die weldra door de brigade van *Malachowski* volgen. Voor zichzelf bleef hij met de brigade van *Gielgud* bij Bialolenka stand houden, terwijl hij de aftrekkende Russen slechts door 3 bataillons infanterie liet achtervolgen.

Had *Krukowiecki* zijnen eersten aanval doorgezet, op het oogenblik toen de Russische kolom een allermoeijelijkst terrein, van moerassen en diepe grachten doorsneden, moest doorworstelen, dan had het schoone grenadier-korps eene moeilijke proef moeten doorstaan. Nu echter verloor hetzelve, in zijnen marsch over Konty-Grodziski en Grodzisk, behalve eenige gevangenen, slechts 3 stukken kanon, die in den moerassigen grond waren blijven steken en die men vernageld achterliet.

Szachowski bereikte echter zijne bestemming niet, daar de geheele dag met den marsch op Zombki en Kawenczyn verloren ging, zoodat hij niet tijdig genoeg zich aan het centrum konde aansluiten, om aan den slag deel te nemen. Eerst na het eindigen van denzelfden, kwam hij uit Kawenczyn opdagen, en rukte met het vallen van den avond, achter den rechter-vleugel van het centrum, in linie.

Krukowiecki liet zijne afgezondene troepen tegen den middag halt houden en rusten, geheel besluiteloos welke partij hij zoude kiezen. Het hevige kanonvuur, in

de rigting van Grochow, deed hem vermoeden dat aldaar iets beslissends voorviel. Ook had hij van vorst *Rudziwill* en van den generaal *Chlopicki* reeds herhaalde bevelen ontvangen, om met spoed zich aan de Poolsche hoofdmagt aan te sluiten. *Krukowiecki* kon echter tot geen besluit komen, want nog altijd verbeeldde hij zich, dat een korps Russische troepen van Jablonna op hem in aantogt was, en dat hij den weg op Praga moest versperren. Eindelijk zette hij zich in den namiddag tegen Grochow in beweging, doch kwam te laat om aan den slag van dien naam deel te nemen.

(Het vervolg hierna.)

GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT

VAN HET WAPEN DER KAVALERIE, VAN DE VROEGSTE DAGEN AF TOT OP ONZEN TIJD TOE.

Door den luitenant-generaal graaf LA ROCHE-AYMON.

(Vervolg en slot.)

Het is niet genoegzaam bekend, en wij kunnen het niet genoeg herhalen, hoeveel men met een goed aangevoerd regiment van 5 à 600 paarden kan uitrigten, vooral op het beslissend oogenblik, — op dat vlugtig en voor de kavalerie eenig oogenblik, dat men zich wel moet wachten voorbij te laten gaan, zoo men er nut van trekken wil. Met dit oogmerk werden alstoen de liniën kavalerie onwrikbaar schaaksgewijs gesteld. Buiten meerdere lichteid in de bewegingen, heeft men, met de daad, bij deze formatie niet te duchten, dat de troepen der eerste linie omver geworpen zijnde, die der tweede met zich slepen; deze, tegenover de tusschenruimte der eerste geplaatst, hebben gelegenheid op de flank van den vervolgenden vijand te manoeuvreren, hetgeen zij niet zouden kunnen verrigten, zoo zij troep achter troep stonden gedeploteerd. Daar het verdedigend gebruik der kavalerie nimmer dan toevallig kan zijn — daar de aanleuning van een der vleugels tegen een dorp of eene met geschut bezette hoogte niet bestendig plaats kan hebben, omdat haar werkelijk nut — beweging en werking is, was men er op bedacht om kunstmatige steunpunten of flanken, voor alle kavalerie die zich buiten de linie begeeft of zonder natuurlijke steunpunten blijft, daar te stellen. Te dien einde plaatste men achter elke vleugel kavalerie 5 of 10 eskadrons huzaren of dragonders in kolonne met pelotons, die van den rechter-vleugel met den linker-, en die van den linker- met den rechter-vleugel voor, om, ingeval de vijand een dier vleugels wilde omtrekken, er zich haakswijze in de natuurlijke orde, door eene eenvoudige zwenking te kunnen formeren, of wel om in staat te zijn de vleugels, waaraan deze eskadrons verbonden waren, te verlengen, door zich buitenwaarts

van de hoofden hunner respectieve kolommen te deplouieren. De aanval en terugtocht *en echelons* werden stelselmatig (normaal), als een middel om in het toevallig gebrek eener reserve te voorzien; en alzoo alsdan vervangen door de terug getrokken of niet in het gevecht gemengde regimenten of eskadrons. De rigting der ruiters, tot dus verre op het midden, werd voor altoos regts bepaald, tenzij er een tegenovergesteld bevel werd gegeven. De rigting op het midden kon, door den dubbelen drang der beide vleugels van den troep op dit punt, haar dikwerf doen breken; terwijl er regts of links slechts één drang bestaat, waarvan de eenigzins geoeffende guide de nadeelen vermijden kan. *Frederik* die het gebruik der kavalerie beter begreep dan derzelver bijzondere beginselen, was er zeer op gesteld dat de rigting op het midden werd genomen. « Ook, » zegt *Warnery*, « wanneer men in eene wapenschouwing manoeuvreerde, zag men regts, om niet in de war te geraken, en wanneer de koning zijnen generaals vroeg, of zij zich op het midden rigtten, was hun antwoord bevestigend, schoon 't tegendoel waar was. » Men begrijpt ligtelijk dat deze samenhang in de evolutiën en hare goede uitvoering niet in een oogenblik werden verkregen; doch dusdanig was het onderrigt der Pruisische ruitery in 1756, bij den aanvang van den zevenjarigen oorlog, welken *Frederik* met 37,768 man kavalerie begon, en onze taak is het den uitslag en niet der achtervolgende pogingen of proeven te doen kennen. *Ziethen*, *Warnery*, *Seydlitz*, ondersteunden krachtadig de oogmerken van den koning en veroorloofden hem eene ruitery aan te voeren, die alle andere overtrof — welke niets ontbrak om volmaakt te zijn, dan ondervinding met theorie gepaard. Om dezelve geheel en al op de ondervinding te gronden, schonken vaak herhaalde groote manoeuvres, geheel met een krijgskundig doel ondernomen, dezen ouden generaals de gewoonte, groote massa's aan te voeren en te bezigen. De Pruisische ruitery was met eene sabel, een paar pistolen en een mousqueton gewapend. De zware ruitery had het borstharnas behouden; doch dit verdween welhaast toen men gevoeld had, dat de snelle schok en de aandrift het beste beschermend wapen der ruitery was, en men opgemerkt had, dat de dragonders, die het borstharnas niet hadden, geene grootere verliezen dan de andere ondervonden. Het ligt buiten de grenzen en vereischen van dit artikel, in de bijzonderheden van den zevenjarigen oorlog te treden; hetzij genoeg te zeggen, dat zoo de vrede, welke denzelfden vooraf ging, een tijd van nadenken was voor de Pruisische kavalerie, de krijg eene oefening voor haar was, waarin zij eenen onbetwistbaren voorrang verkreeg. De velden van Praag, Collin, Rosbach, Zorndorff, Cunersdorff, met derzelver verschil-

lenden uitslag, waren de getuigen van hare dapperheid, toewijding en kunde. Te Rosbach streed de Pruisische kavalerie *voor het eerst op twee gelederen*, hetwelk hare snelheid en tevens haren samenhang verdubbelde; dewijl het derde gelid, de bewegingen vertragende, nog genoodzaakt was op twee passen van het tweede te blijven, om deszelfs gang, zelfs in den draf, te volgen. Ik zal het gevecht van Reichenbach (15 Augustus 1762) nog aanhalen; als opmerkenswaardig in de taktiek der kavalerie, en als het eerst, zoo als wij reeds gezegd hebben, waarbij *Frederik rijdende artillerie* gebruikte, welke sints zulken grooten invloed op de latere oorlogen gehad heeft. Na den vrede zocht *Frederik* op nieuw de lessen der ondervinding, welke hij kort te voren verworven had, voor zijne kavalerie ten nutte te maken. *Seydlitz* opgemerkt hebbende, dat het terrein zeldzaam toeliet, zelfs aan een enkel regiment, in een gedeploieerde linie vooruit te trekken, voerde het gebruik in, om alle vertragende beweging te vermijden, van elk eskadron met pelotons in kolonne te doen afbreken; de tusschenruimten, welke hierdoor in de linie ontstonden, vergunden de beletselen zonder oponthoud voorbij te trekken, en de linie in een oogenblik weder te herstellen, dewijl men hiertoe slechts de eskadrons weder had te formeren. Na de herfst-manoeuvres vereenigde *Frederik*, de generaals *Seydlitz*, *Ziethen*, *Saldern* en *Liandy* om zich heen, en overwoog met hen de middelen tot herstel van het een of ander gebrek, tot het invoeren van deze of gene verbetering. Hier bevonden zich geene *faiseurs*, kwakzalvers, zooals men er elders en later zoo velen aantrof; in deze bijeenkomsten werd alles in den geest des krijgs en van het nut beslist. Men wierp niet alles omver, om zonder regel noch vooraf vastgesteld plan weder op te bouwen; men vergenoegde zich met verbeteringen, en vermenigvuldigde de reglementen en derzelver uitlegging niet; alles droeg het kenmerk van vastheid, en het goed en kwaad werd niet aan het toeval en aan knijperij overgelaten. Bij den dood van *Seydlitz*, in 1774 voorgevallen, had de Pruisische kavalerie haar hoogste toppunt bereikt; men snelde van alle zijden van Europa toe om hare manoeuvres te aanschouwen; doch deze krijgskundige bedevaarten leverden den bezoekers niet altijd voordeelen op. *Seydlitz* zelf kon, bij de natuurlijke vooringenomenheid, welke zulke groote uitkomsten in zijnen geest achter hadden gelaten, niet altijd vermijden in het zoozeer nadeelige van ingewikkelde manoeuvres te vervallen; de eenvoudigheid der krijgs-manoeuvres is de ware verdienste der taktiek; doch zij treft het oog niet van parade-soldaten — zij maakt geen grooten ophef. De groote krijgsman liet zich dan in vreedestijd, door de kleine ijdelheid verleiden om zijne gasten te verblinden. Hij rigte zijnen geest

geheel naar het *onmogelijke*, en men kan zeggen, dat hetgeen deze militaire reizigers het meest trof en dat zij zich beijverden naar hun land over te brengen, geenszins geschikt was om de Pruisische kavalerie het geheim van hare kracht te ontrooven. De generaals op *Seydlitz* volgende, en welke — zoo men zich dus uit mag drukken — slechts zijne kleine munt waren, sloegen met ernst en voorbedacht dezen noodlottigen weg in, en zich tot op de hoogte van den roem des mans van genie, wiens plaats zij geacht werden in te nemen, waiende te verheffen, aapten zij zijne gebreken slechts na, door het onderrigt en de evolutiën nutteloos met eene menigte kleine bijzonderheden en voorschriften te bezwaren, waaronder dezelve gevaar liepen vermoord te worden. Bij den aanvang van den oorlog van 1806, was de Pruisische ruitery met de daad te zeer ervaren in de moeilijke zaken en niet genoeg in de veld-dienst; en, terwijl de oorlog in de vredes-exercitiën moet weergegeven worden, wilde men integendeel de beuzelachtigheden van dezen tot den oorlog overbrengen. Men was tot zulk een trap van waanwijsheid geraakt, dat een hedendaagsch kavalerie luitenant-generaal, toenmaals luitenant bij de lijfwacht, ernstig berispt werd, omdat hij bij de schijnvertooning van eenen kleinen oorlog zijne vedetten niet gerigt had, en gelaakt omdat hij van de terrein-hindernissen gebruik had gemaakt, om ze op inen uitspringende hoeken te plaatsen. De tegenwoordige koning, welke slechts het gebrek heeft, van *geen genoeg vertrouwen in zichzelf te hebben*, gevoelde wel wat er gedaan moest worden; maar, hetzij uit ontzag voor de nagedachtenis der groote mannen, welke de Pruisische kavalerie op zulk een' hoogen trap hadden gebragt, hetzij uit eerbied voor den geest van stabiliteit welke in de zeden van dit volk zoo zeer gedrongen is, dat de doelmatigste nieuwigheden er slechts traspgewijs en zeer bezwaarlijk indringen, — immer verwijderde hij het oogenblik, om tot de gezonde denkbeelden, die hij zoo wel gevoelde, terug te komen. Na den vrede van Tilsit ondertusschen, beval hij het opstellen van een nieuw reglement voor zijne ruitery, voor hetwelk hij zelf de gronden en strekking aanwees. Dit zeer eenvoudig en in eenen waren militairen geest opgesteld reglement, opgevolgd met de stiptheid en naauwgezetheit, welke vreemde volken meer dan wij in de uitvoering hunner wetten weten aan te brengen, vergunde Pruisen welhaast, zich van deszelfs gelede verloren in de veldtogten van 1813, 1814 en 1815 te herstellen, en deszelfs legers hernamen de roemvolle plaats, welke deze sints lang onder alle Europeesche legers bekleedden. De Oostenrijksche, Duitsche en zelfs Engelsche ruitery hebben allen min of meer de beginselen van *Frederik* gevolgd. De geringe wijzigingen

die er mogen bestaan, verdienen niet dat men er een afzonderlijk artikel aan toewijdt. De Pruisische kavalerie, herzeggen wij, heeft dezelve tot voorbeeld verstrekt; haar onderwijs heeft tot grondslag van dat der andere gediend, en de bijzonderheden door ons opgegeven, zijn toereikend om ze te doen begrijpen. De *Fransche kavalerie* maakte steeds eene afzonderlijke school. In dit land, zoo ijverig in het uitvinden, zoo traag om de uitvindingen van anderen ten nutte te maken, waren de verbeteringen, wat de ruitery betreft, minder spoedig dan in eenig ander land; de beginselen van *Seydlitz*, door de zege bekrachtigd, waren reeds min of meer verspreid, de overige legers van Europa beproefden er reeds de toepassing van met min of meer geluk, toen de Fransche kavalerie zich nog van den algemeenen voortgang afzonderde. De reden hiervan is zeer eenvoudig: overal bestond de wil tot een militair stelsel; overal was men het eens, omtrent de taktische eenheid, *regiment* of *eskadron* genaamd; overal wilde men meer ruiters dan officiers, overal handelde men met een krijgskundig doel. In Frankrijk was het de vraag niet, wat het grootste krijgskundig nut bezat, maar wel wat het voordeeligste was voor de individueele eerzucht der bevoorregten en gunstelingen. Er bestond geen vaste grondslag, geene duurzame organisatie, waaruit men traspgewijs op den weg van onmisbare verbetering konde voortgaan; steeds veranderingen, nimmer eenvormigheid in de zamenstelling der korpsen van gelijken aard; regimenten van 4, 3, 2 eskadrons; eskadrons van 4, 3, 2, 1 kompagnie, kleine regimenten, geringe kompagnien; vele officieren, vele graden, en ten slotte weinig ruiters. Buiten het zeer groot bezwaar dezer formatiën, van te veel geld naar evenredigheid van de ware sterkte der korpsen te kosten, ontstond daaruit nog een mogelijk nog ernstiger, de onmogelijkheid namelijk om goede kavalerie-officieren te vormen. De wetenschap van den kavalerist ligt in de militaire oogmaat; zouden zij zich werkelijk hebben kunnen vormen door het aanvoeren van kompagnien van 25 à 50, van eskadrons van 60 à 80, van regimenten van naauwelijks 300 paarden! Konde de officieren door deze troepen-gedeelten te doen manoeuvreren, immer de gewoonte verkrijgen groote massa's te bewegen? Het is aan de sterkte hunner regimenten, dat de vreemdelingen zoo vele verdienstvolle kavalerie-officieren te danken hebben. De talrijke oorlogs-ministers welke sedert 1762 tot 1792 elkanderen opgevolgd zijn, moesten, hoe doelmatig hunne denkbeelden, hunne voornemens ook waren, steeds toegeven aan de aanmatigheden der bevoorregten, of aan de eischen van eene steeds bezwaarde schatkist. Deze onophoudelijke strijd is de sleutel der geheele krijgskundige geschiedenis van Frankrijk tot aan 1792. Met den vrede dankte de heer *de*

Choiseul verscheidene regimenten af, en stak er 27 bij andere in; hun getal werd op deze wijze op 35 gebragt, waarvan de huzaren-regimenten de laatste nummers namen. Alle regimenten werden op 4 eskadrons, ieder van twee kompagnïën gebragt, de kompagnïën uit 51 man, de onder-officieren daar onder begrepen, door 3 officieren aangevoerd, zamengesteld. De organisatie der dragonders uit 17 regimenten bestaande, bleef dezelfde, alleen waren de kompagnïën slechts uit 46 man, waarvan 30 bereden, zamengesteld. De regimenten huzaren werden tot 8 kompagnïën, van 25 man ieder, waarvan 10 bereden, gebragt. De heer *de Monteynard*, die den heer *de Choiseul* opvolgde, veranderde de organisatie van zijnen voorganger, en verminderde de regimenten kavalerie op 3 eskadrons, ieder uit 4 kompagnïën, van 36 man, zamengesteld. De huzaren bleven in 8 kompagnïën of 4 eskadrons verdeeld. De dragonders werden insgelijks op 3 eskadrons verminderd, ieder van 4 kompagnïën van 32 man. De heer *de St. Germain* wilde in 1776 in Frankrijk de orde invoeren, welke bij de vreemde legers heerschte; hij vatte het besluit op, sterke regimenten, uit groote kompagnïën, te formeren, en er slechts alleen het onontbeerlijk getal officieren bij te behouden; doch zijn goede wil haalde hem slechts vervolgingen en ondankbaarheid op den hals. Hij behield 24 regimenten ruitery, en scheidde er de huzaren van af; de overige werden bij de dragonders ingestoken, die insgelijks op 24 regimenten werden gebragt. De regimenten van alle wapenen kregen dezelve inrigting, 5 eskadrons, van 158 man, met 6 officieren, en een bij- of depot-eskadron, met hetzelfde aantal officieren; doch slechts in tijd van oorlog als kader moettende dienen, om de voor het regiment benoedigde rekruten, waarvan het bestuur, volgens de omstandigheden, het getal zoude bepalen, te ontvangen. In 1779 bragt de heer *de Montbarrey* nieuwe veranderingen bij de kavalerie aan. Het depot-eskadron werd afgeschafte. De regimenten ruitery werden op 4 eskadrons verminderd. Van de 24 overschietende eskadrons werden 6 regimenten *chevaux legers* zamengesteld. De 24 van de dragonders afgenomene eskadrons, werden de 6 eerste regimenten jagers, welke bij het Fransche leger rang namen. De huzaren behielden hunne organisatie op 5 eskadrons. Een bevelschrift van den 25sten Julij 1784, onder den heer *de Ségur*, bragt insgelijks wijzigingen in de organisatie van zijnen voorganger. Alle regimenten bleven wel uit hetzelfde aantal eskadrons zamengesteld, doch dezen kregen een nieuw effectief: in vreedstijd was hetzelfde van 104 man, de onder-officieren daaronder begrepen, met 6 officieren; doch in tijd van oorlog moest het eskadron vermeerderd worden met 64 man, waarvan 12 te voet, en een trom-

petter, hetgeen het eskadron op voet van oorlog op een effectief van 169 bragt. Onder den heer *de Brienne*, bragt een besluit van 17 Maart 1788 eene nieuwe schikking der ruitery voort. Men deelde de regimenten *chevaux legers*, met intrekking derzelve, bij de huzaren en jagers in. De regimenten welke tot nu toe op 4 eskadrons waren verbleven, werden op 3 verminderd, ieder van 2 kompagnïën, onder het bevel van een eskadrons-chef; de voet van vrede van elke kompagnie, met 3 officieren, werd bepaald, op 76 ruiters, onder-officieren daaronder begrepen; doch daarenboven behoorden er 2 man, 1 trompetter, de hoefsmid en 1 regiments-kind, te voet bij; het effectief moest in tijd van oorlog met 13 bereedene manschappen vermeerderd worden, om een depot uit te maken. De regimenten dragonders, welke 24 in getal waren, werden op 18 verminderd, de overige gingen bij de jagers over. Bij een bevelschrift van den 1sten April 1791, werden de kompagnïën bij de regimenten der troepen te paard op 85 man gebragt, waardoor de sterkte van een regiment van 3 eskadrons 547, in plaats van 438 man werd, en die van een regiment van 4 eskadrons 724, in stede van 580 werd. Op dit tijdstip werden de regimenten ruitery en dragonders op 3, en de regimenten jagers en huzaren op 4 eskadrons vastgesteld. In 1791 werden achtereenvolgens 3 nieuwe regimenten ruitery opgerigt, en bragten het geheel getal regimenten van dat wapen op 26.

Bij den aanvang van den oorlog in 1792, bedroeg de sterkte der Fransche kavalerie:

	Eskadr.
2 regimenten karabiniers, van 4 eskadrons. . . .	8
26 regimenten zware ruitery, van 3 eskadrons. . .	78
18 regimenten dragonders, van 3 eskadrons. . . .	54
12 regimenten jagers, van 4 eskadrons.	48
6 regimenten huzaren, van 4 eskadrons.	24
64 regimenten.	Eskadrons 212
	of 24,068 ruiters en dragonders, en 13,032 jagers en huzaren.

Totaal 37,100 zwaarden.

Het onderrigt der kavalerie onderging omtrent even zoo vele veranderingen als derzelve organisatie. De heer *de Melfort*, een zeer verdienstlijk en door *Seydlitz*, die vele zijner denkbeelden overnam en ten nutte maakte, hooggeschat officier, gaf in 1748 een werk in het licht omtrent het onderrigt der kavalerie, hetwelk tot dus verre als het ware aan het doorzicht der kolonels was overgelaten. « Nuttelooos onderzocht hebbende, » — zegt hij, — « of er eenig theoretisch leerboek voor de kavalerie bestond, gevoelde ik de behoefte, de voor het onderwijs noodzakelijke denkbeelden en grondbeginselen te rangschikken, om van daar

tot de manoeuvre-kunst in het groot te geleiden.» — Dit werk was niet nutteloos, het deed het bestuur besluiten een voorloopig voorschrift te geven, 't welk in 1755 verscheen. Het werk van den heer *de Melfort* is opmerkingswaardig voor den tijd waarin het verscheen; hetzelve is niet vrij van gebreken, doch de kavalerie-officier straalt er overal, zelfs tot in de mislagen in door. Het voorschrift van 1766 bezit reeds groote voordeelen op dat van 1755; men ontdekt dat de ondervinding van den rampspoedigen oorlog van 1756 niet verloren is gegaan; de voordeelen der Pruisische kavalerie hebben tot eenige artikels de aanleiding gegeven. De gronden der rijkunst, de wijze om rekruten af te rigten, laten niets te wenschen overig; deze lessen zijn bijna zonder verandering tot op onzen tijd gebleven. De lessen op het houten paard zijn er in naar de ouden gevolgd, welke het individueel onderwijs der ruiters zoover bragten; het is te bejammeren dat men ze naderhand heeft afgeschaffd, terwijl men zoo vele nutteloosheden behield of invoerde. De formatie op twee gelederen als gewone orde voorschrijvende, werden nogtans de bewegingen behouden om zich op drie te stellen, alsof er omstandigheden konden voorkomen waar de diepte der gelederen het nut der ruitery vermeerderen konde. Men stelde duidelijk de beginselen vast, welke de zwenkingen op een vasten of beweegbaren spil moeten bestieren. Men gaf signalen aan de trompetters, als een beter middel van kommando voor de massa's kavalerie. Wanneer het eskadron met 2 of 4 afbreekt, geschiedt zulks gelederen-gewijze, zoodat de eerste helft der kolonne geheel uit het eerste, de achterste uit het tweede gelid bestaat: eene langzame en zeer ondoelmatige beweging. De Pruisen braken reeds met 2 of 4 van ieder gelid te gelijk af. De bewegingen uit de flank geschiedde met 3, of met rotten. De wendingen, regts of linksom keert geschieden met den enkelen ruiter, in stede van met 4 of 3, eene jammerlijke herinnering aan de tijden toen de eskadrons diep geformeerd waren. Het ploijeren, deploijeren, de formatiën in kolonne, het doortrekken der defilés, werden op weinig na evenals tegenwoordig uitgevoerd. Deze bewegingen zijn letterlijk dezelve van die der Pruisische kavalerie, het deploijeren geschiedt met rotten of met sectiën. Eindelijk liet de heer *de Saint-Germain*, in 1776, een nieuw reglement van onderrigt opstellen, hetwelk ook nog met dwalingen vervuld is. De rigting op het midden wordt er behouden voor het eskadron, de rigting regts voor kleinere fronten. Deze beide beginselen voor hetzelfde doel, maken eene nuttelooze inwikkeling. Men begrijpt niet waarom in dit nieuwe reglement, zoowel als in het voorgaande, elke voor de manoeuvre met 4 of 2 afgetelde afdeeling, wat er ook voorvalle, op het terrein niet mag overgeteld worden; maar dat de evene of onevone nummers steeds moeten uitvoeren wat hun voorgeschreven is, al bevonden dezelve

nummers zich ook neven elkanderen. De kommando's op de trompet werden afgeschaffd, behalve voor den aanval en de herzameling. Het deploijeren geschiedde nu met rotten en met afdeelingen. Het 8ste artikel van het 14de hoofdstuk, handelt over de front-veranderingen, waarvan in het reglement van 1766 niet gesproken wordt; de bewegingen zijn hier dezelfde als tegenwoordig, de kommando's alleen verschillen. De afbreking met 4 en 2 geschiedt nog gelederen-gewijze, de bewegingen uit de flank met rotten en met 3, en de wendingen regtsom keert met eenen ruiter. Het nieuwe voorschrift van 20 Mei 1788 bevat vele werkelijke verbeteringen. Vele bepalingen daarin strekken om de troepen gebruik te leeren maken van hunne wapenen. Het menigvuldige schieten naar de schijf wordt er in voorgeschreven, zoo te voet als te paard, hetwelk, naderhand afgeschaffd, in het reglement van 1829 weder hersteld werd; men heeft in dit laatste echter het schieten naar de schijf te paard niet behouden, hoewel dit hoogst nuttig en noodzakelijk is, zoo tot oefening van den man als van het paard (1). De rigting is er doelmatig regts aangewezen, de wending regts en linksom keert met drieën, in plaats van met eenen, is er in aangenomen. De marschen uit de flank worden er nog met rotten of met 3 uitgevoerd, hoewel de Pruisen dezelve reeds sedert lang met vieren verrigten, en onderscheidene bekwame Fransche kavalerie-officiëren dezelve aldus wenschten te zien vaststellen. Wanneer men een peloton, hetzij met tweeën of met vieren, voorwaarts doet afbreken, bestaan deze afdeelingen steeds uit twee gelederen te gelijk. Dit zijn de voornaamste veranderingen. In 1789 bragt men nog eenige veranderingen aan in het reglement van 1788. De voornaamste en gewigtigste was de invoering der bewegingen met tweeën en vieren, in plaats van die met drieën en met rotten. In 1791 deed de heer *du Portail* het onderrigt voor de troepen te paard herzien, en dit nieuwe reglement moest in 1792 in het licht komen. Dit werk, of ten minste de teekeningen en platen voor hetzelfde bestemd, waren door den marquis *d'Autichamp* vervaardigd; hij week uit, en de woelingen van de jaren 1791 en 1792 verhinderden het voltoojen van het reglement. De Fransche kavalerie bleef dus de instructiën van 1788 en 1789 volgen, en door deze bestuurd, deelde zij in den onsterfelijken roem welken de Fransche legers van 1792 tot 1805 verwierven. On-

(1) De heer *de la Roche-Aymon* vervalt hier in eene dwaling, die eene drukfout zoude doen vermoeden, daar § 433 11e deel 3e les, van de school der ruiters te paard, van het reglement van 6 December 1829, het schieten naar de schijf voorschrijft, en de middelen aanwijst om dit, zoo stilstaande als in alle gangen, uit te voeren.

danks het gebrekkige der reglementen waarvan wij gesproken hebben, ondanks derzelve ingewikkelde middelen van uitvoering, kwam het Fransch vernuft het ontbrekende zoozeer ter hulp dat de Fransche kavallerie de moeilijkste taken met veel lofwaardigheid vervulde, hetwelk zij aan de volmaaktheid van haar individueel onderrigt te danken had. Prins *Hendrik* van Pruisen, broeder van *Frederik II*, de gendarmerie tijdens zijne reis in Frankrijk in 1784 hebbende zien manoeuvreren, kon zich niet onthouden te zeggen: *het is te veel*.

Zevende tijdvak, van 1792—1834.

De grenzen van een tijdschrift-artikel maken het moeilijk, dit tijdvak, in wonderen zoo rijk, op eene behoorlijke wijze te behandelen. Hoe is het in de daad mogelijk, in zulk een klein bestek, het verhaal zamen te vatten van die overwinningen, tegenspoeden, staatkundige omkeeringen, min of meer suel, op eene schaal waarvan de grootte tot dus verre onbekend was, elkanderen opvolgende? Hoe zou men de veranderingen, de wijzigingen, welke de legers, zoo wel als de staten ondergingen, op eene voldoende wijze kunnen beschrijven? Wanneer dus de noodzakelijkheid om dit artikel niet onvolledig te laten, ons noodzaakt deze zoo moeilijke taak te ondernemen, moet de lezer evenwel slechts eene onvolmaakte schets verwachten, hoe groot ook de goede wil en zorgen geweest zijn, die men tot derzelve ter neder stelling heeft besteed. In de vorige tijdvakken beslisten de veldslagen over de verdere operatiën gedurende het overige van den veldtocht en deszelfs gevolgen; in het tijdvak, waarin wij treden, beslissen manoeuvres, groote leger-bewegingen, de voordeelen welke de veldslagen slechts bekrachtigen of voltoojen. Het komt mij dan ook voor, dat men dit tijdvak *het strategisch tijdvak* zoude kunnen noemen. Wij hebben gezien dat de Fransche kavallerie, bij den aanvang van den oorlog, van 1792, een effectief van ter naauwernood 28,760 paarden aanbood. Met een zoo zwak aantal kavalleristen, bij onderscheidene legers daarenboven ingedeeld, moest zij in het strijdperk treden, om zich te meten met mogendheden, wier ruitery oneindig talrijker was. Men kan het tafereel dier onevenredigheid uit de vergelijking van eenige getallen afleiden.

Pruissische kavalerie	. 238 eskadrons.
Oostenrijksche	α 224 "
Engelsche	α 80 "
Spaansche	α 77 "
Wurtembergsche, Beijersche, Saxische, Napelsche kavallerie en der Kreitzen	200 "
Totaal	819 "

welke door elkanderen op 120 man per eskadron gerekend, een effectief van 98,280 paarden geeft; — eene ontzettende onevenredigheid, welke het noodzakelijk was *als eene geschiedkundige daadzaak te staven*, en als vele taktische voorvallen van dien tijd verklarende. Ik weet zeer wel dat al deze ruitery niet te gelijk gebruikt werd; doch welk een hulpmiddel schonk dezelve niet, om het effectief der active legers steeds op eenen ontzagverwekkenden voet te houden. Terwijl gansch Europa derzelve remonte kon voltallig helpen houden en in al derzelve behoeften voorzien, moest Frankrijk, in de eerste jaren tot hare eigene middelen bepaald, ten laatste haar zwak effectief niet meer kunnen onderhouden, zoo de zege zich niet haastte hetzelfde krachtig te hulp te komen. Inderdaad de konvoojen, de parken, de artillerie, moesten de hulpmiddelen van Frankrijk in paarden des te eerder uitputten, daar de wijze van requisitie, welke ze aan de eigenaren ontnam, zich van het toekomstige gelijktijdig met het tegenwoordige meester maakte, noch geslacht, noch ouderdom ontzag, en de wegen, tot het leger leidende, nutteloos met doode paarden bezaaide. En hierbij voegen men nog dat de Vendée en aangrenzende departementen bovendien weigerden om met het bestuur mede te werken. — Om nu den omvang van deze schets beter te doen beseffen, zullen wij dezelve in twee korte hoofddeelen verdeelen. Het eerste zal de veranderingen, welke de kavalerie, zoo ten opzichte der sterkte als der wijze van onderrigt, ondervonden heeft, inhouden; en het tweede zal voor de beknopte ontwikkelingen van haar gebruik, gedurende die langdurige en verschrikkelijke oorlogen, bestemd zijn. Van 1791 tot 1793 werden talrijke korpsen ligte troepen in Frankrijk opgerigt; doch dra werd men gewaar, dat men niet door het getal, het gebrek aan bijzonder en algemeen onderrigt kan vergoeden, en haastte men zich deze nieuw opgerigte korpsen bij de regimenten in te steken, waar nog eenige zweem van onderrigt bestond. In den aanvang van het jaar II (October 1793), bestond de Fransche kavallerie uit 2 regimenten karabiniers, 27 zware ruitery, 20 regimenten dragonders, 23 jagers, 11 huzaaren, te zamen 83. Een decreet van 10 Januarij 1794, gaf de ruitery eene nieuwe organisatie, en het effectief der zware kavallerie op 4 eskadrons, van 2 kompagnien van 86 man ieder brengende, gaf het de regimenten ligte kavallerie eene sterkte van 6 eskadrons van twee kompagnien, van 116 man ieder; zoodat de gansche ruitery moest bestaan uit 24,416 man zware kavallerie en 76,140 man ligte, in het geheel 100,556. Ik zeg *moest*, dewijl deze sterkte nimmer werkelijk bestaan heeft, daar de wervingen van allerlei aard dit groote kader nogtans niet konden aanvullen. Men kan dan de geheele sterkte der kavallerie na deze organisatie ten hoogste op 70,000 man schatten. Omstreeks het einde van 1795 maakte men wel eenige

veranderingen bij de kavallerie, doch deze bestonden enkel in de uniform der dragonders en huzaren. Een besluit van het directoire, van den 8sten Januarij 1796, verminderde de Fransche kavallerie op 51 regimenten; doch den 17den van dezelfde maand werd dit besluit gewijzigd: het bestaande aantal regimenten bleef behouden, doch de regimenten zware kavallerie werden op 3, en de lichte op 4 eskadrons verminderd. Ten gevolge van onderscheidene veranderingen of daarstellingen, welke van 1797 tot 1799 plaats vonden, bestond de staat der regimenten kavallerie op den 1sten Januarij 1799, uit 2 regimenten karabiniers, 25 regimenten ruitery, 20 regimenten dragonders, 25 jagers en 13 huzaren, te zamen 85. In het begin van 1800 werd de organisatie der Fransche kavallerie nogmaals veranderd, en alle regimenten van dat wapen op 5 eskadrons, van 2 kompagnien, gebragt; vervolgens werden zij op 3 eskadrons verminderd. Op het einde van 1804 formeerden de 12 eerste regimenten ruitery even zoovele regimenten kurassiers, en bleven alleen zware ruitery; en was de geheele sterkte der Fransche ruitery alstoen 2 regimenten karabiniers, 12 kurassiers, 30 dragonders, 24 jagers en 10 huzaren, totaal 78. In 1805 was het aantal regimenten 78, en in 1806, 79. In 1807 werd er een 15de regiment kurassiers opgerigt. De zamenstelling van 1808 en 1809, was 81 regimenten, die van 1810, 84, die van 1812, 84, en van 1813, 94, de 4 regimenten gardes d'honneur daaronder begrepen. Een decreet van 25 November 1811, beval een regiment *chevaux legers* (lanciers) bij iedere divisie kurassiers te voegen. Zij werden van andere regimenten geformeerd, welke van wapen verwisselden; het aantal regimenten onderging daardoor geene verandering. Het decreet van 10 Maart 1807 stelde de sterkte der regimenten vast op 43 officieren en 1000 manschappen; in 1810 werd dit effectief op nieuw veranderd. In 1805 had keizer *Napoleon* insgelijks een nieuw reglement voor de kavallerie doen vervaardigen, doch hetzelfde bevatte slechts eenige lichte wijzigingen op het oude. Tot aan den val van het Fransche keizerrijk ondergingen alle vreemde ruiteryen, uitgenomen de Pruisische, slechts zeer weinige veranderingen; deze laatste echter onderging, even als het gansche leger, eene geheele verandering van organisatie, ten gevolge der rampspoeden van den oorlog van 1807. Het aantal troepen dat Pruisen op de been mogt houden bepaald zijnde, werd het leger, de garde hieronder begrepen, in 7 divisien verdeeld, en bij elke divisie werden 2 regimenten lichte en 1 regiment zware ruitery, van 4 eskadrons gevoegd. De koning zocht en vond in dit beperkt kader een middel om de meest mogelijke ruiters en soldaten te formeren, met het oogmerk om zich eens van het door den volksgeest met de daad gehaat juk te

bevrijden, als welke slechts het geringste voorwendsel behoefde om los te barsten en te wapen te snellen. Doch ten einde geen tijd met de bijzonderheden van een beuzelachtig onderwijs te verliezen, liet de koning voor zijre infanterie en kavallerie gelijktijdig zeer eenvoudige reglementen opstellen, welke niets dan waarheid behelsden, dan enkel het nuttige voor den oorlog. Ziehier op welke wijze hij in zijne order van 1 Februarij 1810, gerigt tot degenen welke hij met het vervaardigen van het reglement voor de kavallerie belastte, rekenschap zijner instructiën geeft: « Den 16den Julij van het verledene jaar, heb ik de infanterie van mijn leger een zoo vast mogelijk voorschrift gegeven; ik wil dat mijne ruitery er een dergelijk hebbe. Ik gelast u derhalven u met dezen arbeid bezig te houden, en de exercitiën der kavallerie even zoo als die der infanterie te vereenvoudigen, alleen te behouden hetgeen dezelve in den oorlog moet kennen, en te zorgen, dat dit reglement met dat der infanterie zoo veel overeenkomst in beginselen heeft, als het onderscheid van organisatie dier beide wapenen zulks vergunt.» Het oogmerk des konings werd volkomen vervuld; nimmer zag men gemakkelijker en eenvoudiger instructie, noch geschikter om minder tijd aan de velddienst te ontnemen, en dit werd van nu af het bestendig doel van de pogingen en werkzaamheid der ruitery. Toen de oorlog in 1813 losbarstte, vergunde de nationale geestdrift, dat bij elk regiment kavallerie een eskadron vrijwilligers, onder den naam van jagers te paard, gevoegd werd, en een groot getal ontslagene of jaarlijks onderwezene soldaten hielpen tot stand brengen die talrijke bataillons en eskadrons *landwehr*, welke weldra in moed zoo wel als vaderlandsliefde met de regimenten van het leger konden wedijveren. — Slechts dit oogenblik ondergingen de vreemde ruiteryen in het algemeen, en de Pruisische in het bijzonder, zulke geringe wijzigingen, dat men de grenzen van dit artikel zoude overschrijden zoo men die nog vermelden wilde. De Fransche ruitery heeft sedert de restauratie talrijke veranderingen, zoo in organisatie als onderrigt, ondergaan; wij zullen dezelve kortelijk aanstippen. Op den 12den Mei 1814 werd de ruitery zamengesteld uit 2 regimenten karabiniers, 12 regimenten kurassiers, 15 regimenten dragonders, 6 regimenten lanciers, 15 regimenten jagers en 6 regimenten huzaren, zamen 56 regimenten. Elk regiment bestond uit 4 eskadrons, ieder uit 2 kompagnien zamengesteld, en de gansche sterkte der kavallerie bedroeg 3,248 officieren en 26,264 troepen-paarden. Verscheidene regimenten kregen den naam des konings en van het koninklijk gezin, de overige behielden hunne nummers.

De landing van *Napoleon* het vertrek van *Lodewijk XVIII* veroorzaakt hebbende, werd het geheele leger weder op den ouden voet gebragt, en de regimenten kaval-

lerie hernamen de nummers, welke zij tijdens de organisatie van 1814 afgelegd hadden. *Lodewijk XVIII* ondertusschen, welke reeds bij een besluit van 26 Maart 1815 het leger gelicenciëerd had, formeerde er een nieuw bij dat van 16 Julij van hetzelfde jaar. De ruitery moest alsnu bestaan uit 1 regiment karabiniers, 6 regimenten kurassiers, 10 regimenten dragonders, 24 jagers en 6 huzaren. Elk regiment werd zamengesteld uit 4 eskadrons, ieder eskadron uit slechts eene kompagnie, volgens het reeds lang voorgeslagen stelsel, dat tot hiertoe menigvuldige tegenkating had ondervonden. Den 30sten Augustus werd de kavallerie bepaaldelijk vastgesteld, met de bedoeling om een effectief van 2,846 officieren en 22,842 troepen-paarden te verkrijgen; doch gedurende een lang tijdsverloop bestonden de regimenten kavallerie slechts op het papier; een voorbeeld zal zulks voldoende bewijzen. Het regiment kurassiers van *Angoulême*, dat te Montauban geformeerd werd, had in de maand Februarij 1816 nog slechts 30 man; te Poitiers 137 paarden moettende doen afhalen, was men genoodzaakt aan het depot der Spaansche krijgsgevangenen, de noodige manschappen te vragen tot het geleide en de verzorging der paarden. Door dit en zoo vele andere daadzaken, onnoodig hier te vermelden, kan men zich een denkbeeld vormen, van den ijver waarmede men te werk ging, om door het overmatig uitreiken van ontslag, het overschot van het oude leger en van den krijgsmansgeest te vernietigen. Men zoude hebben kunnen zeggen, dat men zich in Frankrijk even veel moeite gaf om een schoon leger te vernietigen, als in andere landen om hetzelfde op te rigten. Het laatste eskadron van ieder regiment werd met lanssen gewapend, en werd als het ware eene nieuwe keur-kompagnie; alleen was zij van den rechter- naar den linker-vlengsel overgegaan. De sterkte der regimenten werd spoedig weder veranderd, en wel bij besluit van 9 October 1819. De regimenten zware kavallerie werden op 300 man, en der dragonder-, jager- en huzaren-regimenten op 480 bepaald, hetwelk een compleet effectief van 20,500 paarden opleverde. Den 26sten Februarij werd de kavallerie met 60 eskadrons vermeerderd; de dragonder- en jager-regimenten werden van 4 op 6 eskadrons gebracht. Het besluit van den 27sten Februarij 1825 bepaalde de nieuwe samenstelling der regimenten kavallerie als volgt: Het aantal regimenten, de 8 regimenten der garde hieronder begrepen, werd op 56 bepaald, en ieder regiment moest op 6 eskadrons, van de volgende sterkte, gebracht worden: op voet van vrede moest de zware, alsmede de ligte kavalerie 75 paarden per eskadron, en 124 op voet van oorlog hebben; hetgeen de sterkte der 48 regimenten kavallerie van linie op 34,944 officieren en troepen-paarden op voet van vrede, en op 47,616 in tijd van oorlog bragt. Sedert de omwenteling

van 1830, bestaat de Fransche kavallerie, de 3 regimenten jagers van Afrika daaronder niet begrepen, uit 2 regimenten karabiniers, 10 kurassiers, 12 dragonders, 6 lanciers, 14 jagers en 6 huzaren, te zamen 50 regimenten. Zij waren allen 6 eskadrons sterk, doch het budget van dit jaar (1834) heeft den minister genoodzaakt ze op 5 te verminderen, om de bezuinigingen te verkrijgen door de kamers in zijn budget aangebragt. Onder het voorgaande bestuur had men de *dragonders* ten laatste als *ligte ruitery* beschouwd, en ze even als deze met korte mousquetons gewapend. Sedert het ministerie van den maarschalk *Soult*, heeft men hun het geweer teruggegeven, hetgeen het voornemen schijnt aan te duiden, om hunne *gemengde dienst* te herstellen; in de *annuaire* vindt men ze onder het rubriek der *kavallerie van linie*. Ik bekén dat deze benaming mij niet geheel juist (normaal) toeschijnt. De kurassiers zijn wel degelijk kavallerie van *linie*; ik ken er geene andere, en twee soorten, de eene geharnast de andere niet, kunnen er niet bestaan. De ouden, wier benamingen altoos eene daadzaak, een stellig denkbeeld uitdrukten, hadden slechts twee soorten van ruitery, zware en ligte; er bestaan insgelijks ook slechts twee soorten van voetvolk, zware en ligte infanterie. Waarom deze zelfde verdeling niet voor de kavallerie gevolgd. De beginselen der zuivere taktiek laten geene andere rangschikking toe. De kurassiers, of zware kavallerie, uitsluitend bestemd voor den schok; de jagers, lanciers en huzaren of ligte kavallerie, bestemd om afzonderlijk of vereenigd tegen ruitery van gelijken aard te strijden, de manoeuvres der kurassiers te dekken, derzelver voordeelen te voltoojen en de marschen van het leger te éclaireren. Wat verrigten dan de dragonders of *chevaux legers*? Deze tusschen-ruitery, welke noch den krachtigen aandrangschok der kurassiers, noch de vlugheid en vaardigheid der ligte ruitery bezit, is derhalve slechts half van nut in den oorlog. Door de verdeling welke ik voorsla, zal men niet meer in het geval zijn, ongeharnaste ruitery te zien bezigen tegen massa's infanterie of *quarrés*; die bolwerken van menschen, die beweegbare verschansingen zullen alleen aan den schok der kurassiers worden blootgesteld. Doch, zal men zeggen, men heeft echter dikwerf den aanval van niet geharnaste ruitery tegen infanterie zien gelukken; dit stem ik toe; doch deze infanterie was of reeds aan het wankelen gebracht, of minder dapper dan de troep die dezelve aanviel; daarenboven kan het onmogelijke mogelijk gemaakt, nimmer tot grondslag eener beschouwing strekken. Men moet voortn. nog op eene zaak, der menschelijke natuur bijzonder eigen, letten: Sedert er geharnaste ruiters bij de legers zijn verschenen, hebben de ruiters, welke dit beschuttend wapentuig niet hebben, het denkbeeld moeten gehoor geven, dat wijl

het kuras min of meer tegen den geweerkogel bestand is, hetzelve *uitsluitend* de manschappen die er mede voorzien zijn, tot den aanval der massa's of der infanterie aanwijst. Dit denkbeeld alleen moet derhalve de kracht van den schok verminderen, het vertrouwen der niet geharnaste en tot dergelijke schokken gehezigde troepen verzwakken. Toen de korpsen kavallerie alleen verschilden in snede en kleur van kleeding, en door de grootte der paarden, kon men alles met hen gelijkelijk ondernemen; dezelve gevaren deelde, denzelfden moed bezittende, moest men slechts wel aanvoeren om gelijken uitslag te verwerven. Gedurende het voorgaande bestuur, zocht men naar middelen om het onderwijs, de wapening en uitrusting der kavallerie te volmaken; commissiën die jaarlijks vergaderden, hielden zich met die bijzonderheden bezig, ten gevolge harer beraadslagingen benam men alle ruitery het regter-pistool. Men was in de gelegenheid geweest, om te bemerken, dat dit regter pistool, het moeilijkste om uit te trekken, ook altoos geladen was gebleven bij alle gevangenen bijna die men gemaakt had. Men verving hetzelve, om het evenwigt voor aan het zadel te behouden, door eene bijl, welke later insgelijks door eene sacocbe of poetszak vervangen werd. De in meekrap geverwde roode broeken en waltrappen, werden gegeven in plaats der oude kleuren blauw of groen. De tenue won er bij, daar die kleur hare frischheid en luster, zoo lang de stof duurt, behoudt. Men hield zich ook sterk bezig met de zadels; men gaf onderscheidene modellen ter beproeving, eerst de zadels à la Montilger, vervolgens die à la d'Houdetot, à la Rochefort. De ontwerpen ontbraken niet, en men is ten slotte terug gekomen tot hetgeen waartoe men terug komen moest, namelijk tot den zadel der rijdende artillerie, welke alles heeft wat men wenschen kan, minder zwaarte en meerder gemak. In 1821 verscheen er een beknopt reglement op de dienst der ligte troepen, dat bijval vond en naauwkeurig gevolgd werd; men heeft het kortelings veranderd, enkel uit zucht tot verandering. Men vereenigde verscheidene jaren achtereen een kavallerie-kamp te Luneville, om de veranderingen te beproeven welke men in het reglement wilde invoeren. Doch in plaats van te vereenvoudigen, maakte men de bewegingen der ruitery ingewikkelder, in stede van dezelve te bespoedigen vertraagde men ze; men maakte vele evolutiën en zelden manoeuvres. Eindelijk verscheen in 1829 het met zoo veel kosten en zoo lang bewerkt reglement der kavallerie. Men vindt daarin voorschriften omtrent de scheemkunst te paard, doch ik weet niet om welke reden er geene aangewezen worden voor het gebruik van het pistool te paard (1). Dit re-

(1) Hier zoude men dezelfde aanmerking kunnen maken als bij het schijfschieten: het reglement van 6 December 1829, leert het

glement is veel beter dan de vorige; de school van Saurmur, ons militair vatikaan, welke onfeilbaarheid niet betwist kan worden, was belast geweest met het opstellen van verscheidene artikels der details. Ondertusschen is dit reglement nog te zamengesteld; men heeft vergeten dat de ware beginselen van het onderwijs der kavallerie op deze grondwaarheid rusten: *non multa, sed multum*. — Na deze bijzonderheden, die den oppervlakkigen lezer welligt beuzelachtig zullen toeschijnen, doch echter noodzakelijk en zelfs onmisbaar waren, opdat dit artikel het doel bereike waarvoor het opgesteld is, zullen wij overgaan tot het gebruik der ruitery bij de legers gedurende dit lange tijdvak. Zonder het leger gedesorganiseerd te hebben, zooals men zulks gehoopt had, had slechts de emigratie de onder-officieren der korpsen tot de open staande plaatsen geroepen; deze nieuwe officieren waren niet bekend, en de troepen die hen toevertrouwd waren nog nimmer in het vuur gevoerd hebbende, misten zij datgene wat noodig was om de troepen zelfvertrouwen te geven en met den krijg gemeenzaam te maken; de geheele kunst der veldheeren van 1792 bestond dan ook om positiën te zoeken, verzekerd dat de individuële dapperheid der Franschen ze onverwinnelijk zoude maken. Manoeuvres, zelfs marschen in de nabijheid van den vijand, zouden het behoud van Frankrijk in de waagschaal gesteld hebben. *Dumouriez* verhaalt, dat het korps van *Chazot*, 10,000 man sterk, uiteen liep en vervolgd werd door 1500 Pruisische huzaren, die de kolom onverwachts hadden aangevallen. Dezelfde reden welke de republikeinsche bevelhebbers noopte om stellingen te zoeken, moest de geallieerden nopen hunne talrijke ruitery te bezigen, hunne tot manoeuvres geschiktere troepen aan te wenden om de Franschen te harceleren, hen te volgen, van nabij te bestoken en tot het gevecht te dwingen. Het voordeel van *Valmy*, want het was er een, vooral in een oorlog van opinie, schonk het Fransche leger meer zelfvertrouwen; de overwinning van Jemmappes en de verovering van België, waren er het gevolg van. De ruitery stond destijds nog gedeploteerd op de vleugels, met eene reserve achter het centrum der linie. Doch de conventie in 1793 alle oude adelijke officieren uit het leger verdreven hebbende, gingen de militaire overleveringen verloren, en alle bedieningen door lieden zonder ondervinding vervuld, maakten het aanvoeren der legers nog ongemakkelijker, dewijl de gelederen aangevuld waren met vrijwilligers, die voor alle onderrigt niets dan hunnen moed bezaten. De nood bracht derhalve die lange en zware massa's van kolommen voort, welke slechts wandelende verschansingen waren. De oneevenredigheid der Fransche ruitery noodzaakte om haar met verscheidene regimenten bij die kolommen te verdee-

gebruik van het pistool ten opzichte der lading, van het vuren, schieten naar de schijf, militair tournoi-spel en tiraileren.

len, welke van geschut wel voorzien, dezelve tot rugsteuning dienden. Dit is de oorsprong van de verdeeling der ruitery bij de divisien, welke hierdoor eenigermate gelijk gesteld werden met de Romeinsche legioenen, en de noodige wapens om op alle terreinen te kunnen handelen met zich voerden. Indien de geallieerden hunne ruitery hadden weten te gebruiken, indien zij, in stede van hun cordon-stelsel, zich in wel geëvenredigde massa's hadden zamen gehouden, om tegen die nog niet geformeerde korpsen te manoeuvreren, is het twijfelachtig dat de republiek had kunnen weerstaan. — Telkens wanneer de geallieerden hunne ruitery gebruikten, deden zij zulks met goed gevolg; de neerlaag van den generaal *Chapuis* en eenige andere voordeelen bewijzen zulks. Ruitery door rijdende artillerie ondersteund, is het vreeslijkste wapen dat men tegen nieuwe opgerigte troepen kan bezigen. *Napoleon* wist zulks in Spanje te bewerkstelligen; hij verdelgde met zijne kavallerie de Spanjaarden in alle veldslagen die zij leverden. De geallieerden, aan hun cordon-systema getrouw, verstrooiden hunne ruitery om er overal te hebben; en dit systema had, behalve de onmogelijkheid waarin het hen stelde om hunne kavallerie in groote kolommen te gebruiken, daarenboven nog het groote nadeel, van aan de Fransche massa's gelegenheid te geven om voordeelen te behalen, hen te vormen en op den oorlog af te rigten, zoodanig dat men reeds in 1795 hunne legers zich ziet uitspreiden, hunne kolommen met levendigheid snel en van pas ziet deploijeren, hunne tirailleurs derzelver bewegingen met doorzicht ziet dekken, en de kavallerie der divisien ze wel ziet ondersteunen. Van dat oogenblik konden de geallieerden geen voordeel meer verwachten in den strijd tegen dergelijke vijanden; de bekwaamheid der bevelvoerders en het onderrigt der troepen door den oorlog ontwikkeld, stichten dien onvergankelijken roem welke dien der Romeinen slechts tot wedergade had. Tot aan het tijdstip van het kamp van Boulogne, had men in Frankrijk het ware doel van het gebruik der kavallerie in den oorlog begrepen. Men had gevoeld dat die groote massa's troepen te paard, bij het nadeel van zichzelf als het ware te verslinden, zoo door de vermoeijenis der zware marschen, als door de menigvuldige ontberingen van fougages, welke weinige landstreken rijk genoeg zijn te verstrekken, een nog wezenlijker nadeel voegden, dat van nimmer bij de hand te zijn, in die zoo vlugtige oogenblikken waarin hun drang onontbeerlijk zoude geweest zijn, hetzij om een voordeel te beslissen, hetzij om het te voltooijen. Met onpartijdigheid de veldtogten van 1792 tot 1805 nagaande, ziet men de Fransche leger-afdeelingen overal min of meer beslissende voordeelen behalen; men ziet hunne kavallerie menigvuldige gevechten aanvagen of volhouden, terwijl de ruitery der bondge-

nooten, aan het gebied van sleur en verouderde gewoonten onderworpen, niet in staat is eenige krijgskundige combinatie te ondersteunen, en van nu af voor het leger slechts eene nuttelooze en gevaarlijke praalvertooning is. Men kan het niet genoeg herhalen, de kracht der ruitery is minder gelegen in het aantal dan in het gepaste oogenblik waarin men het weet te gebruiken. De oorlogsverklaring van Oostenrijk het kamp van Boulogne hebbende doen opbreken, werden de troepen in de orde hunner respectieve vereeniging naar den Rijn gezonden. De infanterie en kavallerie bleven derhalve in afzonderlijke kolommen, zonder dat men er aan dacht, even als voorheen, er gemengde divisien van te formeren. Bij het voorval van Ulm, waren de wapens nog niet vereenigd. De aartshertog *Ferdinand* aan het hoofd van 60 eskadrons uit die stad getrokken zijnde en op Bohemen terugtrekkende, deed men hem door den prins *Murat*, met het grootste gedeelte der kavallerie, achtervolgen; men verzekert dat deze massa ruitery dien generaal ridderlijker voorkomende dan het bevel over een gemengd korps, hij van zijn bepaald voordeel gebruik maakte, om *Napoleon* te doen besluiten dusdanig groote korpsen kavallerie te vereenigen, waarover hij zich het bevel verzekerde. Van dit tijdstip moet men de afscheiding der wapenen en de gevaarlijke onderscheiding der generaals in *infanterie- en kavallerie-generaals* vaststellen, even alsof men niet noodzakelijkerwijze, door den naam van generaal, een officier moet verstaan, welke de combinatie, het gebruik en de werking van alle wapenen kent. Wat zoude men van iemand zeggen, die, eene partij willende schaken, alleen den boer, den raadsheer of het paard zoude weten te bewegen? Even zoo zou het met generaals zijn gelegen, waarvan de een slechts infanterie, de andere slechts kavallerie kon aanvoeren. Toen de wapens elkander onderling ondersteunden, zag men weinige overrompelingen bij het Fransche leger. Hoe vaak werden daarentegen niet die ongeëvenredigde drommen manschappen te paard, in den veldtogt van 1812 overrompeld? Welke diensten heeft die geweldige groote kavallerie-kolom, door *Murat* aangevoerd, bewezen? Welk een' kostbaren tijd heeft dezelve niet in het gevecht van Ostrowno doen verliezen! Men moest de divisie *Delzons* wachten, om de positie des vijands op den 26sten Julij te forceren; indien zich reeds den 15den een gemengd korps voor *Ostermann* vertoond had, doet alles geloven, dat men hem ligtelijk op *Barclay de Tolly* zoude terug geworpen hebben, welke alsdan, volgens alle waarschijnlijkheid, genoodzaakt zoude geweest zijn den slag aan te nemen. Welk vermoedelijk verschil van uitkomst zou zulks voor het welgelukken van dezen krijg zijn geweest! Terwijl *Napoleon* dusdanig van de ware beginselen des krijgs afweek, kwamen de geallieerden de-

zelve nader, en keerden tot het stelsel terug, dat zoo lang de kracht en den roem der Fransche legers had uitgemaakt. Het meerendeel hunner divisieën was uit onderscheidene wapenen zamengesteld; eene sterke reserve zware kavallerie werd behouden, om de op het slagveld vereenigde zamengestelde korpsen, overal waar zulks noodzakelijk was, te ondersteunen. Uitgenomen in de veldtogten van 1813 in Duitschland, en eenige gevechten in 1814, onder anderen van la Fère Champenoise, behalve eindelijk het groote kavallerie-korps van *Winzingerode*, als lokaas voor *Napoleon* uitgezonden, ziet men de verbondenene geene massa's kavallerie bezigen. Indien de Franschen divisieën te Liegnitz nog kavallerie hadden gehad, is het waarschijnlijk dat de slag beslissend zoude gewonnen zijn geweest. De belemmering in een dorp van dit groote kavallerie-korps met de divisie *Souham*, zoude geene plaats gehad hebben, en de tijd, welke besteed werd om de verwarring te herstellen, de troepen te doen doortrekken en weder te formeren, zoude voor het gelukken van dien slag niet verloren zijn gegaan. Later, in den laatsten veldtogt in Spanje (1823), keerde men tot de formatie van zamengestelde divisieën terug. — Ik zal de schoone charges der Fransche ruiters in dit tijdvak niet opnemen; ik zal niet spreken van eenige groote kavallerie-generaals, welke zich aan het hoofd der troepen te paard deden opmerken. Ik bespaar deze belangrijke bijzonderheden, welke hier ongepast zouden zijn, voor een groot werk tot welks vervaardiging ik geleid ben geworden, bij de navorschingen noodzakelijk voor het opstellen van dit artikel; doch ik zal deze gelegenheid niet laten ontsnappen, om ten minste den hertog van *Valmy* te noemen, teregt als de eerste kavallerie-officier van Europa beschouwd, zijne charge in de omstreken van Provins en die van Waterloo zouden toereikend zijn om hem te vereeuwigen.

Besluit.

Wij zullen met weinige woorden de taktische voorschriften in deze vlugtige en verkorte schets der kavallerie, waarin wij echter vermeenen niets gewigtigs te hebben overgeslagen, herhalen. Men moet zich omtrent den aard der troepen te paard niet bedriegen; zij zijn alleen geschikt tot handeling en moeten zoo veel mogelijk alleen gebezigd worden op het oogenblik van handelen. Het is de ingeving die dit oogenblik moet beslissen en ten nutte maken. Wij vreezen dan ook niet eene te trotsche vergelijking te maken, wanneer wij zeggen, dat de kavallerie tot de infanterie staat als de dichtkunst tot het proza.

De luit.-gen. graaf LA ROCHE-AYMON,
Pair van Frankrijk.

WAARNEMINGEN EN ONTDEKKINGEN

WEGENS DEN TERUGSTOOT BIJ DE LOSBRANDING DER VUURWAPENEN, EN NIEUWE AANWENDING VAN DEZE KRACHT.

Een aantal der gewigtigste ontdekkingen zijn hun aanwezig aan toevallige wenken verschuldigd, die de opmerkzaamheid op zekere punten bepaalde, welke lang over het hoofd gezien werden, en, zonder die wenken, geene opzettelijke nasporing zouden uitgelokt hebben. Van zoodanigen aard is de in latere tijden gedane waarneming, welke, wegens de theorie van den terugstoot der vuurwapenen, tot de belangrijkste gevolgtrekkingen leidt, en deze van uitgebreide praktische toepassing maken kan. Het is de waarneming van den Engelschen beeldhouwer *Siviere*, waarvan de heer *Brookedon*, in de vergadering van het koninklijk Groot-Brittannisch instituut (23 Mei 1828), verslag deed.

Op zekeren dag had de heer *Siviere* zich bezig gehouden, om, als een speeltuig, eene tinnen spuit tot een schietgeweer in te rigten; daartoe had hij de voorste opening gesloten en een zundgat in de zijde geboord, waarna hij eenige vingergrepen buskruid in dezelve laadde en toen afstak, met het gevolg, dat de stempel uitgedreven en eenen kleinen afstand ver worpen werd. Na dit een en andermaal te hebben herhaald, wilde hij eens beproeven, welke uitwerking het zoude hebben, indien hij den stempel in de hand hield, en deze was zoo opmerkelijk, dat zij hem ten eenemaal verbaasde; de spuit, namelijk, werd met zulk eene ontzettende kracht voortgedreven, dat zij door de zoldering heen vloog en op de boven hem zijnde kamer nederkwam.

Getroffen door dit zoo onmetelijk verschil tusschen de beide wijzen van afschieten, en van de uitwerking eener zoo geringe kruid-hoeveelheid in de laatste, gaf zulks hem aanleiding tot eenige verdere proeven. Hij voorzag zich van een mortievormig uit metaal gegoten werktuig, hetwelk hij van eene massive rolvormige kern afschoot, welke beweegbaar op twee tappen, naar welgevallen elke rigting kon worden gegeven, — voorts juist de cilindervormige gedaante van de projectiel-holte bezat en er in paste. De proeven slaagden zoo volkomen, dat hij vervolgens een zoodanig projectiel uit gegoten ijzer van 7.5 (15) Ned. pond liet vervaardigen, en hetzelfde met straalvormige ijzeren stangen voorzag, met de bedoeling, om op deze wijs eene groote verwoesting in de takelage van een schip te kunnen aanrigten.

De kamer, waarmede een zundgat gemeenschap had, was volkomen gelijk aan die van een mortier, en haar

begin ruste juist op het einde van de kern, wanneer men het projectiel op deze geplaatst had om het los te branden; bestaande de lading uit 46 w. ($1\frac{1}{2}$ ons) buskruid. Gerigt tegen eenen wal van leem, 2 ellen dik, doordrong het dien en viel 20 el achter denzelfden neder. Andermaal op 175 ellen afstands afgeschoten, drong het nog één el diep in den wal. Eene nieuwe proef werd vervolgens genomen met een projectiel van $12\frac{1}{2}$ Ned. (25) pond gewigt en 70 w. ($2\frac{1}{4}$ ons) buskruid; doch het bleek dat deze lading veel te sterk was, daar het werktuig berste, en een stuk van $2\frac{3}{4}$ pond bijna 450 ellen ver gedreven werd. Alle verdere genomene proeven met gegotene of gesmeedde ijzeren projectielen van verschillende gedaanten, bevestigden volkomen de daadzaak: dat zoodanige projectielen, welke de kruidlading in eene eigene kamer bevatten, met oneindig meer kracht worden voortgedreven, dan door eene veel grootere lading, in het geschut op de gebruikelijke wijs bevat, geschieden kan.

Deze verbazende vermeerdering der werpkracht heeft men trachten te verklaren, door te vooronderstellen, dat de kracht, welke gewoonlijk door den terugstoot verloren gaat, zich hier bij die voegt, waarmede de kogel en de kern, waarop dezelve gestoken is, zich van elkander bij de losbranding scheiden; terwijl voorts proeven bewijzen, dat bij het gewone geschut dan eerst de terugstoot plaats heeft, wanneer de kogel de ziel verlaten heeft. Tot nog toe is, onaan gezien vele proeven, de ruimte niet naauwkeurig bepaald geworden, welke bij de verbranding van buskruid door de voortgebrachte veerkrachtige vloeistof ingenomen wordt, zoodat eenige derzelve 500, andere 1000voudig van het onontbrande aannemen. Veronderstelt men de laagste raming, en eene patroon van 0,157 (6 duim) lengte, geplaatst in eene ziel van 1,57 el (5 voet), zoo werkt slechts $\frac{1}{5}$ van de door de ontploffing voortgebrachte kracht op den kogel, terwijl de overige $\frac{4}{5}$ tot een terugstoot worden besteed, welke de min beweeglijkheid of traagheid (inertie) van het stuk en deszelfs affuit overwinnende, deze massa, welke bij een vier-en-twintig pponder tusschen de 3 en 4000 Ned. ponden bedraagt, van 5 tot 6 palm tegen een schuinsch vlak terugdrijft. Deze terugstoot heeft in het oogenblik plaats dat de kogel de ziel verlaat; de luchtvormige producten der verbranding, welke in eenen zeer zamengepersten en sterk verhitten toestand in de ziel achterblijven, worden door de traagheid (inertie) der buitenlucht in het uitstroomen verhindert; waardoor het terug loopen van het stuk of het stooten van het geweer veroorzaakt wordt.

De terugstoot wordt gevoeld hetzij men eene blinde patroon of wel met een kogel heeft geladen. In het laatste geval is dezelve wel sterker, doch zulks ontstaat alleen wegens den meerderen weerstand welchen de kogel

de voortbeweging tegenstelt, en door welchen hij medewerkt tot het voortbrengen eener volkomener ontbranding van het kruid, en waardoor dus tot eenere grootere kracht tijd gewonnen wordt. Zulks verklaart de oorzaak van de groote werking der getrokken loopden, en het sterke stooten van vuile of lang bevorens geladene geweren.

De bewegings-oorzaak en de vlugt der vuurpijlen kan grootelijks dienen om de theorie van den terugstoot der vuurwapenen, en in het bijzonder om de ongemeene kracht van het onderhavige werktuig op te helderen. Ten einde de aan de verbranding onderworpen oppervlakte van het drijfsas der vuurpijl te vergrooten, wordt dezelve bijna in deszelfs geheele lengte eenigermate kegelvormig uitgeboord; het ontvlamde kruidgas uit deze opening uitstralende, stoot tegen de buitenlucht, door wier wederstand eene terugwerking op de vuurpijl voortgebracht wordt, die dezelve voortdrijft. Naarmate nu de kegelvormige holte door het uitbranden grooter wordt, vermeerderd de drijfkracht en versnelt het opstijgen van den vuurpijl, welke in derzelve rigting door de pijllat gehandhaafd en bestuurd wordt. Op soortgelijke wijs werkt ook het kruidgas bij het tegenwoordige werktuig, waartegen het ook de geheele kracht van den terugstoot aanwendt, met dit onderscheid, dat de weerstand hier door een vast ligchaam, de kern, voortgebracht wordt; terwijl zulks bij de vuurpijl door de zeer veerkrachtige lucht geschiedt, — waarbij de kracht, met de vergrooting der brandende oppervlakte en der aanvankelijke snelheid, toeneemt; daarentegen wordt bij dit werktuig, de voortdrijvende kracht door de ontvlaming der lading, op eens voortgebragt; deze is wel het grootste in den beginne, op het oogenblik dat het projectiel zich van de kern verwijderd, (even als wanneer de kogel het geschut verlaat) en neemt achtervolgens af; edoch dezelve ontvangt nog steeds eene vermeerdering van schootkracht, door de algeheele werking van de in de kamer bevatte lading, bij derzelve volkomene ontvlaming.

Het zoo onmeetbaar verschil tusschen de uitwerking der op de gebruikelijke wijze geschotene lichamen, en die volgens deze manier, vinden wij dus, gelijk hiervoor reeds is gezegd, daarin: dat bij de eerste slechts eene geringe hoeveelheid der voortdrijvende kracht, uit hoofde der achtervolgende ontvlaming van het buskruid, op het den minsten weerstand biedend ligchaam (den kogel) werkt, en deze voordrijft eer het overige der lading door gelijktijdige ontvlaming, hare kracht daarop uitoefent, welke dezelve thans op het zwaarder ligchaam (het geschut), met volkomene verbranding der lading werkende, den terugstoot voortbrengt. Deze kracht, welke zoo zeer die overtreft welke de kogel voortdrijft, is bij de gewone schietwijze ten eenemaal voor de schootkracht verloren.

Bij die met kamer-projectielen vereenigen zich beiden — de voortdrijvende kracht en die van den terugstoot — tot eene gezamenlijke werking in dezelfde rigting; van daar de verbazende uitwerkingen die dezelve te weeg brengt.

Groot kunnen de gevolgen zijn, welke deze merkwaardige ontdekking bevat, indien dezelve de opmerkzaamheid trekt die zij schijnt te verdienen. Zij biedt onderscheidene voordeelen aan, die van gewigt mogen worden geacht; zooals: het te weeg brengen van eene groote uitwerking met geringe middelen, vooral de eenvoudige samenstelling en ligtheid van de kern, vergeleken met die van de gebruikelijke vuurmonden, welke plaats zij in onderscheidene gevallen met voordeel zou kunnen vervangen, daar de bedoelde kern slechts een ijzeren cilinder, op een soort van blok geplaatst, vereischt; voorts, de mogelijkheid om deze projectielen eene groote, ja onbepaalde zwaarte te kunnen geven, wanneer omstandigheden zulks eischen. Men moet deze uitvinding als nog in de geboorte beschouwen: zij kan echter tot de uitgebreidste toepassing geleiden, die zoo wel bij het grof geschut, als bij de draagbare vuurwapenen, welligt ook bij de oorlogs-vuurpijlen, eene groote vermeerdering van uitwerking te weeg kan brengen: daar dezelve, wegens de kracht van den terugstoot en hare mogelijke te nut making, een nieuw licht heeft doen opgaan, waarvan schrandere navorsching voorzeker voordeel zal weten te trekken.

Nog is wegens deze uitvinding aan te merken, dat de terugstoot van den kern-cilinder zeer gering, en in vergelijking met die, welke een mortier, b. v. op hare bedding uitoefent, onbeduidend is te noemen. De terugstoot heeft alleen in het oogenblik der verwijdering van projectiel en werktuig plaats, door het uit de kamer stroomend kruidgas, hetwelk op de bovenvlakte van den kern-cilinder eene aan deszelfs groote geëvenredigde persing uitoefent. De behandeling is ook aan geen het minste gevaar onderhevig. Zelfs wanneer dit projectiel mogt springen, worden de stukken regthoekig zijwaarts gedreven, indien zulks plaats heeft, terwijl het zich nog op den cilinder bevindt; terwijl bij eene verdere beweging van hetzelfde, de stukken zich in de rigting der zamengestelde krachten moeten bewegen, gelijk die van eenen in de vlugt berstenden granaat, waardoor alzoo de bedienings-mansschappen buiten gevaar zijn van door dezelve getroffen te worden. Voor de ontvlaming van deze projectielen, van welke inrigting en vorm ook, schijnen de *Callerströmsche* zundpijpjes, met een ring en koord afgetrokken, bijzonder geschikt.

****...N.

HET SPAANSCH E L E G E R.

(1823 en 1833.)

Uit de reis-aanteekeningen van een' Franschen officier.

Spanje, vroeger zoo zwaar wegende in de balans van het Europeesch staten-verbond; in onzen tijd het strijperk, waarop de reuzenmagt van *Napoleon* en zijn vergevorderd wereld-bewind het eerste aan het wankelen zijn gebragt; thans het punt waarop de hoogst gespannen aandacht van geheel Europa is gevestigd; waar misschien de gewigtigste gebeurtenissen voor de toekomst voorbereid worden, waar zoo vele, zoo onvoorziene veranderingen elkander op de hielen volgden, en waar nog steeds, als bij een vulkaan het onderaardsche vuur, de woedeudste hartstogten met verschrikkelijke uitbarstingen dreigen; — Spanje, zeggen wij, boezemt elkeen de grootste belangstelling in; vooral in een oogenblik, dat de oplossing van de gewigtigste staats- en krijgskundige vraagstukken nabij schijnt, en kunnen alzoo de mededeelingen van een' zaakkundigen ooggetuige, betreffende den toestand en den geest van de Spaansche strijdkrachten, niet anders dan welkom zijn. Het zijn de aanteekeningen van een' Franschen officier, gedurende zijne reis door het Pyrenésche schier-eiland in het laatstvoorledene jaar, van welke aanteekeningen wij het belangrijkste hebben overgenomen. De geest van onpartijdigheid en waarheidsliefde die in dezelve heerscht, met waarnemings-geschiktheid en zaakkunde vereenigd, en de geestige voordragt, doen ons vertrouwen, dat dit stuk met genoeg en belangstelling door het militair publiek zal ontvangen worden.

Ik had de Spaansche troepen in 1823 gezien; de herinneringen daarvan bragt ik over op het leger dat zich sedert had gevormd, en voorzeker waren zij dit niet gunstig. Enkele overblijfsels van regimenten, zonder regelmatige soldij, vrij-kompagniën van den roef bestaande, guerillas, onder de costumes van *Fra-Diavolo* of van *José-Maria*, zoodanig stelde ik mij het Spaansche leger voor. Maar hoe verbaasd stond ik niet, toen ik de eerste revue te Madrid in 1833 bijwoonde, en eene geheele herschepping ontwaarde, die sedert 10 jaren bij dit leger had plaats gegrepen; en dat, in welk land, onder welke omstandigheden!

Wel is waar, ik vond hier niet de Engelsche *life guards*, met hare goede kleeding en rijke bezoldiging, evenmin den Pruissischen grenadier, stijf en afgemeten als de krijgstucht, die hem doet bewegen, en nog minder de Fransche armee, zoo zedelijk gelijkaardig en sterk door de overlevering harer zegeprealen; inderdaad niets

van dit alles, en echter meer dan genoeg om mij de uiterste verwondering in te boezemen.

Het leger, dat in deszelfs geheel eene onvolledige kopij van het Fransche onder de restauratie vertoont, bestaat uit het militaire huis des konings, de koninklijke garde, de troepen van linie, de provinciale regimenten, en eindelijk uit de koninklijke vrijwilligers.

Het militaire huis des konings bestaat uit de gardes du corps, 6 eskadrons; die, uitgenomen de roode kleppen, welke zij in plaats van zilveren brandebourgs hebben, in kleeding — doch niet in waarde — met de Fransche in vergelijking kunnen worden gebragt; voorts uit de hellebaardiers, 200 man sterk, een overblijfsel van vroegere tijden, zonder eenig nut.

De koninklijke garde, welke 20,000 man sterk is en in geene evenredigheid tot het leger staat, telt 8 regimenten infanterie, waarvan 4 provinciale; 4 regimenten kavallerie, grenadiers te paard, kurassiers, jagers en lanciers, en 300 man artillerie te voet en te paard.

Wij zagen toevallig eenige officieren van een nieuw opgerigt regiment huzaren der prinses. De uniform bestond uit een' witten pels, dolman, pantalon, hemelblauwe chako, Russische laarzen, alles met zilver geborduurd. Dit alles is inderdaad rijk en schitterend, maar op zijn best geschikt om veldtogten en bivouaks *à la Française* te verduren.

De garde infanterie trof mij bij den eersten aanblik. Men verbeelde zich de bataillons, gedoscht in de uniform der oude koninklijke garde, maar in den Spaanschen smaak, dat is te zeggen, met sterker afstekende kleuren, — de manschappen algemeen van eene rijzige gestalte; onbewegelijk onder de wapenen, hetwelk altijd ten gunste van een troep in slagorde getuigt, en voorts onder de beeren-mutsen (achter, op de Russische wijze uitgesneden) al die taanleurige gezigten, als het ware zwart van het kruid, — en men kan zich een denkbeeld van mijne bewondering maken. Waren dit diezelfde regimenten die ik zoo verflenscht, zoo verminkt had verlaten? Ik kon mijne oogen niet gelooven!

Maar voor den eenigzins ervaren blik kon de misleiding niet lang duren, weldra maakte zij voor de werkelijkheid plaats. Het waren manschappen, als het ware in hunne algemeen ruime kleeding gestopt, het lederwerk in slechten staat, kwalijk gepatst, verkeerd han-

N°. 10.

3.

gende randsels. Welke vergelijking ware hier mogelijk, met opzigt tot die overmatige regelmatigheid, waaraan de oude garde in Frankrijk, Duitschland, Engeland, zelfs de andere wel bestuurde regimenten, ons hebben gewend? Niets stootte mij meer dan toen deze linie zich brak om kolommen te vormen.

Sedert 1825 zijn in de garde ingelijfd: 2 regimenten grenadiers, 2 jagers, onder den naam van koninklijke provinciale garde, welke door hunnen geest en hunne samenstelling inderdaad wel de voortreffelijkste van de Spaansche garde zijn. De jagers hebben hun' sabelkoppel en patroontasch zoodanig ingerigt, dat deze om het lijf bevestigd wordt (gelijk bij de jagers van *van Dam*). Wij gelooven dat deze inrigting, die even behagelijk staat als nuttig is, eene algemeene navolging bij de ligte troepen verdient.

De kavallerie, uitmuntend bereden en uitgerust, is weinig geoefend; reeds de afmarsch bewijst dit. Men heeft, wanneer men slechts een ruiter over de slechte straten van Madrid ziet galopperen, uit vreeze van hem ieder oogenblik te zien storten. Zij kunnen zich ter naauwer nood te paard houden; en echter huisvest bijna de geheele kracht der Spaansche kavalerie in de garde. — Elk regiment heeft 4 eskadrons van 96 man.

De linie telt 43 regimenten infanterie (waaronder 6 ligte), 7 kavallerie, 5 artillerie; de kavallerie is zeer ongelijkvormig ingerigt; zelden ziet men een geheel eskadron te paard.

De artillerie, ofschoon uit oude soldaten zamengesteld, staat hemelsbreed bij alle andere in Europa ten achteren. Nimmer in het manoeuvreren met de andere wapens geoefend, is zij hierin geheel vreemd, terwijl de kanonniërs hoogst onkundig en slechte pointeurs zijn. Er bestaan 43 provinciale regimenten, die door het lot voltallig gehouden, door den staat gekleed en gewapend, doch alleen gedurende eene maand voor de exercitiën bijeen getrokken worden.

De koninklijke vrijwilligers, eene instelling van 1824, vervangen, alleen bij ontstentenis, de andere troepen; zij worden gekleed en ontvangen soldij gedurende den tijd dat zij onder de wapenen geroepen worden. Men schat hun getal op 100,000.

Het Spaansche leger bestaat dus uit linie- en ongeregelde troepen:

Reguliere troepen	Het militaire huis des konings	{ Garde du corps 600 }	800	} 72,500.
		{ Hellebaardiers 200 }		
	Koninklijke garde	{ Infanterie 8,000 }	18,700	
{ Kavallerie 2,400 }				
{ Artillerie 500 }				
{ Provinciale 8,000 }				
Linie troepen	{ Infanterie van linie 40,000 }	53,200		
	{ Ligte infanterie 6,000 }			
	{ Kavallerie 2,200 }			
	{ Artillerie 5,000 }			
Ongeregelde	{ Provinciale regimenten 43,000 }	143,000	} 143,000.	
	{ Koninklijke vrijwilligers 100,000 }			
Totaal 215,500.				

In tijd van oorlog zou dit getal gemakkelijk verdubbeld kunnen worden.

Men vindt in Spanje eene artillerie-school, sedert 1830 weder te Alcalá die der genie te Guadalajapas geplaatst.

De arsenalen zijn te Barcelona, Carthagená, Cadix, Ferrol en Sevilla; de eenige geweer-fabriek is in de laatste plaats.

Er bestaat geene school voor den generalen staf, zelfs geen generalen staf van het leger in tijd van vrede, indien men de plaatselijke staven uitzondert.

De regimenten zijn zeer ongelijk, meestal bestaande uit 2 bataillons van 8 kompagnien. De kavallerie uit 3 eskadrons, welke op den voet van vrede 60, in oorlog 96 paarden tellen.

De kompagnien bestaan in vrede uit 80, in oorlog uit 120 hoofden.

Het is opmerkelijk, dat de hoofdstad en haar omtrek niet uitdrukkelijk de garde ten garnizoen is aangewezen, daar men deze zoo wel te Valencia als te Madrid aantreft. Plaatselijke redenen van onderhoud, zoo wel als van staatkunde, mogen hiertoe gelijkelyk bijdragen.

Eene der verschijnselen welke het sterkste dengenen treft, die gewoon is andere troepen te zien, is de geest welke in de dienst en bij de taktische oefeningen schijnt te heerschen, en gewis den stempel draagt van den zuidelyken hemel, waaronder de inboorling leeft. Het bijwonen eener revue te Madrid, Sevilla of Barcelona, zal daarvan de ontwijfelbaarste bewijzen opleveren. Het is, als waren officieren en soldaten overeengekomen, om het zich bij de manoeuvres ten naastenbij zoo gemakkelijk te maken, alsof zij zich op hunne kamer bevonden.

Men verbeete zich een bataillons-kommandant welke zijn *(cigarito)* sigaar rookt, terwijl hij tevens de exercitiën kommandeert. De dartele Andaluserin, de Franciskaner monnik, met zijn breed geranden hoed, digt nabij den troep rondwandelende, aan welke de eerste een bevallig glimlagchen, de tweede een geestelijken groet aan den eenen of an-

deren onder de wapenen zijnden officier, toewerpt. Hierbij schier nooit de bajonet opgeplant, zelfs niet bij het bevel tot den aanval met geveld geweer; gidsen, die zich met eene bespottelyke achteloosheid op de af te bakene linie gaan plaatsen. Men zou waarlyk geen einde vinden aan al de trekken van laffe toegevendheid, van het soort van kameraadschap, waarvan men bij de manoeuvres getuige is.

Ik herinner mij onder anderen eene schijnvertooning van den kleinen oorlog, in den omtrek van Madrid, bij gelegenheid der krooning van de infante. Bij een bataillon, dat, terugtrekkende, deszelfs kolonnes d'attaque vormden, had een kapitein — welke ik, den zachtsten toon bezigende, slechts onoplettend zal noemen — met zijne kompagnie juist de plaats ingenomen, die eene andere moest bezetten, bij welker aankomst hij eerst zijn misslag ontwaarde; zonder bedenken roept hij zijn troep toe: *Volgt mij kinderen!* En nu rent alles hem na, dwars door de achtervolgens aankomende en zich formerende afdeelingen, wat hen in den weg kwam overhoop en uiteen rennende; het was een wezenlyk tumult. En de bataillons-kommandant, van wien men had moeten verwachten, dat hij door een kalm en streng bevelwoord aan de schandelyke verwarring een einde zou hebben gemaakt, was op het gezigt daarvan in zulk een dol lagchen uitgebarsten, dat hij niet in staat was eenig kommando te doen.

Wel is waar zoo iets gebeurt niet doorgaans, maar het is genoegzaam om den heerschenden geest uit te drukken. Er zijn wel inspecteur-generaals der wapenen, die van tijd tot tijd rondreizen, maar zonder veel nut te stichten, daar zij in het tegengestelde uiterste vervallen; want zoo men daar de kleinigheden te veel oplettenheid schenkt, zoo worden ze hier bijna geheel verwaarloosd.

Verschildt de Franschman reeds zoo merkelyk van den Spanjaard, nog veel meer blijkt het verschil en de kenschetsende trekken van de soldaten der beide natien. Een der eerste is de *cigaro*, die zulk eene groote, misschien nog niet

genoeg opgemerkte rol in het geheele Spaansche aanzijn speelt. Als een onafscheidelijk deel van het burgerlijke en militaire bestaan, als inleiding tot alle gesprekken, is er geene betrekking, geene verbindtenis, die zij niet bevordert; geene moeilijkheden die zij niet helpt dulden. Op de wandelingen, op verlorene posten, in den oorlog, overal vindt gij den Spaanschen soldaat met eene gelukkige afgetrokkenheid de tabakswolken genietende, terwijl hij daarbij zijn geliefd *cancion* opdreunt:

Soldadito quivas à la guerra,
Con muchilla, fucil y tambor, enz.

Wat bekwamen hem verder den honger, de dorst en de guurheid van het weder; hij rookt en neuriet, — dit is genoeg!

Naast de cigaro, is de wezenlijkste behoefte voor den soldaat van dit land, het speeltuig, even onafscheidelijk van de wachthuizen en bivouacs, als van de barbièr-winkels. Het moge al meest eene ellendige mandolien uit de tijden der *troubadours* zijn, het doet niet af; de soldaat is toch tevreden. Is de bevelhebber al eenigzins strenger in het handhaven der militaire welvoegelijkheid, de soldaat weet toch altijd middelen om dit verbod te ontduiken, en onbemerkt het geliefd toon-werktuig te doen medereizen. Zonder dat men weet, hoe de guitar er gekomen is, komt zij te voorschijn op de halten, bij de exercitiën; en rondom de speellieden vormt zich de kring der zangers. Betoonen de chefs zich min afkeerig van de nationale harmonie, dadelijk herneemt de guitar hare ereplaats. In het oog vallende, dwars over den randsel opgepakt, marcheert zij met de compagnie. In de wachthuizen vindt men ze altijd nevens het geweerrak geplaatst; zij is het die voorzit bij de nacht-concerten, bij de *siguedillas, solos, y tiranas* en zoo veel andere geïmproviseerde serenades, met de geheel en al Moorsche bekoorlijkheid en oorspronkelijkheid gestempeld, die in de heerlijke zomer-nachten de half gekleede *senora's* op het balkon lokken.

Maar slaat men bij dag het oog op deze zelfde wacht, dan is alles tot de stilte en rust wedergekeerd; hier eenzame plaatsen, daar officieren en soldaten half gekleed, in de schaduw uitgestrekt.

Beschouw den Franschen soldaat, gedurende de tusschenpoozen van rust bij het exerceren; ieder lacht, springt, schermt. In Spanje daarentegen, veroorzaakt het oogeblik dat de geleerden worden geslaakt, niet de minste vermeerdering van gedruisch of levendigheid van het tafereel; de burgerhoop vervult de exercitie-plaats, stilzwijgende worden de cigaritos met wederkeeringe gebaarden-wissel aangestoken, en weldra is alles onder een vermengd: vrouwen, kinderen, monniken, burgers en militairen.

Men verontschuldige deze achteloosheid niet door de hitte van het klimaat; onze soldaten aan dezelfde brandende hitte blootgesteld, hadden daarom niets van hunne levendigheid en luidruchtige vrolijkheid verloren. Neen, er is iets in deze Spaansche bataillons, dat een mangel aan krijgstucht en als ware het van militaire buigzaamheid verraadt. Hun nationaal voorkomen is verdwenen, en ware het mogelijk een indruk door woorden juist weder te geven, zoo zou ik zeggen, dat deze troepen minder de uitwerking van het gezigt van lotelingen (*conscrits*), dan van burgers geven, die deftig den soldaten-rol vervullen.

Hoezeer men hoogst verkeerd de ware verdienste eener natie, uit het elegante voorkomen van deszelfs militairen zoude afleiden, zijn er echter uiterlijkheden die wezenlijke wenken geven om de karakters te doen uitkomen;

en zoo doet men wél die onderscheidene bijzonderheden niet voorbij te zien, welke ons door hunne eigendommeljkheid in het oog vallen.

De vreemdeling wordt dus onaangenaam getroffen, door de ondragelijke eentoonigheid van den marsch der tamboers, daar dezelve voor alle gelegenheden slechts een en dezelfde is, alleen verschillende in tijdmaat, naarmate de tromslag den gewonen of gezwinden pas moet aanduiden, dezelve heeft veel overeenkomst met onzen doodenmarsch bij begrafenissen. Hoe onaangenaam voor andere ooren, heeft dezelve niet te min eene nationaliteit voor den Spaanschen krijgsman, met wiens ernstig en statig karakter hij in zekere overeenstemming staat, zoo dat men aan eene verandering van deze, door oude overleveringen als geheiligde muziek, geenzins zou durven denken. Maar zoo dezelve de eigenschap bezit, om den geest met doffe treurigheid neder te drukken, zoo moeten de tamboer-majours juist het tegengesteld gevoel opwekken. Zij marcheren even als de Franschen aan het hoofd der regimenten, maar wat zijn de gemaakte houdingen en stok-zwaaijngen van deze, in vergelijking met de verdraaijngen en bokkensprongen der Spaansche tamboer-majours, die alle verbeelding te boven gaan? Maar daarentegen overtreft de muziek der regimenten oneindig ver die der Fransche, in smaak bij de keus der stukken, en voortreffelijkheid der uitvoering.

Hoe betrekkelijk ook de zoogenaamde goede smaak in de uniform-kleeding is, die meerendeels aan de wetten der mode gehoorzaamt, bestaan er echter sommige op goede gronden gevestigde regels, wier overtreding tevens het oog en het gezond verstand beledigt, en waartegen, gelijk overal, ook hier in Spanje gezondigd wordt. Dus vindt men dat de kraag van den rok, van achteren, eene zoodanige overdrevene en bespottelijke hoogte is gegeven, dat hij den welgemaaktsten man misvormt, en vooral in een zoo warm klimaat te on gepaster is, daar hij zoodanig de onzindelijkheid bevordert, dat men door lesse en dubbele kragen, schoon onvolkomen, dit gebrekkige heeft trachten te verhelpen.

Van den graad van bataillons-chef af, houden de epauletten op; dewijl de galons op de mouwen en de rotting, de eenige onderscheidings-teekenen der hooge officieren en generaals uitmaken. Waarschijnlijk heeft men bij de invoering der epauletten, in latere tijden als onderscheidings-teekenen der graden, dezelve tevens willen doen verstreken tot een voor de gestalte en den vorm der borst gunstig versiersel; immers, waartoe anders zou dit onnut sieraad op de schouders der keur-kompagnieën dienen? Dit doel wordt echter geheel gemist, wanneer de epauletten ten eenemaal naar achteren op den rug geplaatst worden, gelijk zulks op de overdrevenste wijs bij de Spaansche officieren plaats heeft; waarbij wij ons den stuitenden indruk herinnerden, welke de dus gedragene epauletten der Franschen, in de vroege tijden der omwenteling, in het eerst verwekten.

Dat bij eene hooghartige natie, gelijk de Spaansche, de ridderlijke versierselen niet ontbreken, is ligt te begrijpen; ook zijn zij in eene ruime verscheidenheid aanwezig. Behalve de oude militaire ridder-orden van Sant Jago, Alcantara, Calatrava en die van St. Jan van Jerusalem, heeft men de later ingestelde van *Karel III* en *Ferdinand VII*, die van *St. Herménégilde* en van *Isabella*; voorts nog eene menigte andere bijzondere decoratiën, ingesteld tot herinnering aan roemruchtige wapenfeiten van het Spaansche leger, zoo als van Baylen, Albuira, Chicluna enz., welke aan alle werden uitgereikt die dezelve bijwoonden. Deze onderscheidingen welke de herinnering aan die feiten levendig houden en een vermogende

zedelijke hefboom tot navolging opleveren, worden door de Spanjaarden hoog gewaardeerd, en zelden ziet men een oud Spaansch militair die geen 8 of 10 kruisen heeft te vertoonen.

Een der hoofd-oorzaken van de gebreken en onvolkomenheden van den Spaanschen krijgstaat, is in de inrigting van deszelfs bestuur gelegen, waaruit talloze misbruiken en botsingen ontstaan; deze toch is een doolhof van militaire, burgerlijke en regterlijke attributen, die alle tegen elkander aanbotsen en elkander verlammen.

Wel is waar, de bevelen aan het leger gaan van den minister van oorlog uit, maar nevens hem bestaan: de algemeene inspectiën der 3 wapens, van artillerie, genie, van de militie, van de koninklijke vrijwilligers; een intendant-generaal van het leger; voorts de junta van bestuur der armee; de opper-krijgsraad; en eindelijk de raad van Kastilië, welke het regt van inzage in alle veranderingen bij het leger toekomt.

Deze zoo verbrokkelde hooge administratie wordt verder in de provinciën nog gesplitst tusschen de militaire chefs, de kapitein-generaals en de intendanten, civiele chefs der administratie.

Is in het hoog bewind de zamenstelling verwickeld, nog stootender is die der korpsen. Bij elk bestaat een zonderling zamengestelde raad van administratie, waarvan de kolonel de eenige besturende chef, maar niet de eenige verantwoordelijke is; hij beschikt en beveelt alleen, de overige leden zijn slechts daar, om het te kort komende bij te leggen; dat hieruit eene menigte abuizen en noodlottige vertragingen ontstaan moeten, behoeft geen betoog. Voorzeker neemt de zucht tot verbetering, door hare noodzakelijkheid zelve, dagelijks toe, maar er blijft zeer veel te doen overig; de eerste stap behoorde te zijn vereenvoudiging in de hooge vakken en in de drijfveeren der militaire administratie. Zonder dit, zal nimmer de armee tot eenen vasten en ontzagwekkenden voet kunnen geraken.

Opmerkelijk is, bij de bestaande algemeene administratieve verrigting, de eerbied welke ten allen tijde aan de ancienniteit van dienst, als aanspraak op bevordering, is bewezen. Uitgenomen eene uitstekende daad op het slagveld, of zulk eene uitstekende verdienste, dat zij den benadeelden zelve doet zwijgen, geschieden er hoogst zeldzaam groote oversprongen, en dan nog nimmer in hetzelfde korps. Wat echter evenmin met de krijgstucht als met de diensterde schijnt te strooken, zijn de *graduados* of *honoraire graden*, waardoor men een officier, b. v. een kapitein, met de onderscheidings-teekenen van luitenant-kolonel, zelfs van kolonel versierd, ziet prijken, terwijl hij echter in de dienst aan den chef van het bataillon ondergeschikt blijft.

Te Saragossa maakte ik kennis met een' voormaligen *guerillas*-aanvoerder, die mij de merkwaardigste plaatsen toonde van dezen zoo voorbeeldeloozen kampstrijd, met ware nationale geest-verheffing volgehouden. Onder het wandelen zeide hij: « De herinneringen uit den bevrijdings-oorlog zijn onuitwischaar in het geheugen van het Spaansche volk gegrift gebleven, en de aard der door ons op dat tijdstip behaalde voordeelen duidt voldoende het verdedigings-stelsel aan, hetwelk ons vaderland weder bij eenen nieuwen inval zou aannemen. Men moge mij zeggen: altijd *guerillas*, niets anders dan hinderlagen en sluipmoorden! Maar wat bekommeren wij ons, in het geval van eenen onregtvaardigen inval, om de middelen, mits zij tot het doel, de bevrijding des vaderlands, geleiden! Dit is ons stelsel. Verstoken van een oud leger, van

ervaren benden, onder eene zelfde banier, zal het nog lang duren alvorens wij een ander kunnen aannemen. Men houde ons, zoo hartstogtelijk voor ons geboorteland ingenomen, echter voor geene blinde geestdrijvers. Wij ontzeggen geenszins onze bewondering aan het genie der eeuw, aan *Napoleon!* Veeleer ziet gij, wanneer gij uwe oogen rondslaat, overal in Spanje zijne beeldtenis, nevens die der heiligen, eene plaats innemen. Waarom toch is hij hier tegen onzen zin onze onafhankelijkheid komen verbrijzelen? Wist hij dan niet dat de wanhoop heldenmoed baart!» — Inderdaad ik had met verwondering opgemerkt, dat in alle *posadas* (post-herbergen) langs den weg, de beeldtenis van *Napoleon* en van *Eugenius Beauharnais* aan de muren prijkten; het waren kleine bont gekleurde prenten, waarop men de driekleurige vlag door wit, rood en groen zag aangewezen.

Terwijl wij dus sprekende voortgingen, betraden wij eene plek in de nabijheid der *Place Major*, waar de grond merklijk ingezakt scheen. « Hier, » zeide hij, « is de plaats, het groote graf genaamd. Hier is het, waar 50,000 Fransche, Poolsche, Italiaansche en Spaansche lijkens, tijdens het tweede beleg, begraven zijn. Een bewijs dat men, 't zij burger of soldaat, eveneens voor het vaderland kan sterven! Ziet gij wat verder, daar, naar den *Corso*, die van huizen ontbloote plaats? daar was het, dat ik, midden tusschen het puin en op de batterij, waarover de gravin *Burito* het bevel voerde, deze zag neerstorten, door een vijandelijk lood getroffen. Waarlijk eene vrouw met een mannen hart, die zich in beide belegeringen door eenen bewonderenswaardigen moed onderscheidde. Als eene heldin strijdende, viel deze jeugdige en schoone vrouw, bij den tweeden aanval, door een kanonkogel, die haar het been weg nam; en niet minder zonderling is het, dat men deze zelfde heldin, die met zoo gadelooze volharding, de Franschen als vijanden des vaderlands bekampte, naderhand hare hand zag schenken aan een aide-de-camp dierzelfde natie.»

Al verder kwamen wij op de *Place Major*. Nog droegen de gevels der huizen de sporen der belegering, vooral was de omtrek der kozijnen van kogels doorboord. « Welsprekende getuigen, » zeide ik, « van den hoogen moed bij den aanval en de verdediging ontwikkeld; maar waarom heeft men dit puin niet opgeruimd, deze verwoestingen niet doen verdwijnen? » — « Waarom? » hernam mijn medgezel met vuur, « dit zijn onze schoonste zegeteekenen! Gij rigt gedenkteekenen op voor uwe overwinningen; wij daarentegen, wij bewaren slechts als eenig zegeteeken de door 's vijands hand op de voorzijde onzer gebouwen ingedrongen onbetwistbare bewijzen onzer vaderlandsmis. Wat zoudt gij wel denken van een krijgsman, met eervolle lidteekenen bedekt, die schroomde ze in den vollen dag te toonen!»

Opmerkenswaardig is het oordeel van een oud Spaansch van zijn jaargeld te Madrid levend generaal, over eenige Fransche maarschalken, welke in den merkwaardigen oorlog op het schier-eiland der Pyreneën zijn opgetreden.

Moncey, — zeide hij — was een voorzigtig veldheer, maar van een traag begrip en nog langzamer van uitvoering; de strategie verstaande, zoo als ten tijde van den opvolgings-oorlog.

Suchet zou een goed bevelhebber eener voorhoede zijn geweest; hij was zeer bedreven in alle bijzonderheden van krijgstucht en bestuur, groot manoeuvrist, die den vijand bedwelmde door onophoudelijke marschen en contra-marschen, overigens van eene oppervlakkige taktiek,

Massena, gelukkiger dan bekwaam; hiervan mag ten bewijs dienen, dat in Spanje, waar hij generaals en soldaten, gelijk zij behooren te zijn, te bestrijden had, zijn gelukstar verbleekte.

(Dit oordeel schijnt ons te hard en niet zonder partijdigheid; want ofschoon *Massena's* veldtogt van 1811 in Portugal, de luisterrijke gevolgen niet opleverde die men van hem gewoon was, leveren echter de veroveringen van Ciudad Rodrigo en Almeida, onder het oog van het Engelsche leger, en zelfs de slag van Fuentes di Onora, schoone bladzijden voor zijne krijgs-geschiedenis op, en misschien is wel het zwaarste wat hem geweten kan worden, zijne kleingeestige afgunst en miskenning van den maarschalk *Ney*, welke hier zulke uitstekende diensten had bewezen.)

Lannes, voorbeeld van onversaagdheid en standvastigheid, was misschien de eenigste der Fransche generaals, in staat om over *Palafox* en zijne hardnekkige dapperheid te zegevieren; zonder hem ware het tweede beleg van Saragossa, even gelijk het eerste, tot blaam der Fransche adelaren uitgelopen.

Soult, zonder de wijsdomvattendheid van *Napoleons* genie te bezitten, had misschien deszelfs grondigheid. Alles met eene wiskundige strengheid berekenende, zonder ooit iets aan het toeval over te laten, ziet men hem, overwinnaar of wijkende, altijd onvoorzien partij uit zijnen toestand trekken. Zijne zegepralen mogen al minder schitteren dan die van *Napoleon*, maar nergens vinden wij de nederlagen van dezen.

Tijdens der Franschen inval in 1808, bevond zich de Spaansche armee in een staat van voorbeeldeloos verval, onder den zoo zwakken als onkrijgshaftigen *Karel IV.* Geen wonder dat zulks *Napoleon*, die alleen hierop, niet op het inwoneude volks-karakter had gerekend, de noodlottigste misleiding veroorzaakte, die hij zich bitter doch te laat beklagde, toen hem de nederlaag van *Baylen*, de hedendaagsche Caudynsche vonken, vóór het Fransche leger, zich dus deed uiten:

« *Godoi et Murat m'ont trompé; la nation Espagnole, « montre une énergie à laquelle j'étois loin de m'atten- « dre; j'eusse mieux fait de déclarer franchement la « guerre au Roi. J'aurais eu à combattre des troupes « réglées, tres peu nombreuses, faciles à vaincre et tres « difficiles à recruter, tandis que si la lutte continue, « comme elle a commencée, avec des predications des « croix et des bannières, les prêtres et les moines feront « marcher contre mes armées, jusqu'au dernier Espag- « nol!»*

Welken tegenstand ontmoette hij ook, en had hij kunnen ontmoeten? Te Madrid lag naauwelijks 3000 man in bezetting, die zich onzijdig in den opstand van 2 Mei 1808 gedroegen. In St. Sebastiaan, Pampeluna, Barcelona, Figuières, naauwelijks meer dan om getuige te zijn van derzelver trouwlooze vermeerstering, zonder ze te kunnen beletten. Maar welk eene verandering na de eerste voordeelen! De kreet van vrijheid weergalmde door geheel het schier-eiland. Ieder Spanjaard greep geweer en dolk; de monnik verlaat het wekelijk kloosterleven, om van den predikstoel, van de openbare plaatsen, de bevolking tee te roepen: Het is heden den tijd om voor de godsdienst en het vaderland te sterven! Terwijl hij uit de plooijen van zijn gewaad den blinkenden dolk te voorschijn haalt en met het kruis verheft, legt de tallooze menigte der eenparig opgestane bevolking de gelofte af, de gehaatte vreemdelingen van den heiligen grond te verjagen. Zonder onderscheid van stand, jaren of geslacht, vereenigt zich alles tot één strijd op leven en dood tegen *Na-*

poleons overheersching, nog meer verbitterd over de ver- guizing dan wegens de overweldiging der natie. Slaat men een blik op het tafereel, dat zich van 1809 tot 1814 over geheel Spanje ontvouwde, de ontzette verbeelding verwacht zich in de menigte van belegeringen, gevechten, opstanden, hinderlagen en moordtooneelen. Met hoeveel bloed werden, behalve Saragossa's onsterfelijke verdediging, niet Girona, Lerida, Holstalrich, Tortosa, Tارا- gona, zelfs de enkele kasteelen van Jagunta en Burgos betaald; welke hardnekkige gevechten, gelijk die van Viq, Ville Franca, van Labisbal, Venta de Bahul en zoo vele andere. En echter werden de Spaansche linie-troepen bijna altijd in het opene veld geslagen; maar, leerzaam, ontleenden zij lessen en als het ware nieuwe krachten uit hunne nederlagen, en veranderden hunne krijgswijze. *Romana* schiep de guerillas, en aan derzelver hoofd verschenen in iedere provincie mannen op het tooneel, van wie sommige hunne namen in meer dan eenen oorlog geducht hebben gemaakt; *Julian, Sanchez, Longa, Espoz y Mina, Juan Martin*, gezegd *P'Empécinado, el Pastor, el Manco, el Cocinero, el Capucino*, enz. Meesters in de keus van hun strijdperk, der mid- delen van aanval en verdediging, was hun streven om de Franschen, die zij openbaar het hoofd niet konden bieden, door onophoudelijke aanvallen af te matten en van een strijd te doen walgen, die den overwinnaar meer bloed dan den verwonneling kostte. Zoo zag men deze zelfde Spanjaarden, na Europa aan den toover-invloed van deszelfs overwinnaar te hebben ontrukkt, hem in het hart van zijn rijk zelve, waarvan zij het eerst de grond- vesten hadden verwrikt, komen aangrijpen, toen zij in 1814, aan de verbondene armee van het zuiden, onder *Wellington*, 50,000 man toevoegden.

Maar het morgenrood, dat voor de Spaansche krijgsmagt eenen helderen dag scheen te voorspellen, werd weldra met donkeren nevel bedekt. Van 1814—20, schenen zes achtereenvolgende ministers van oorlog in misslagen en verkeerdheden te wedijveren, bij het tot in het overdrevene ge- voerde klerk-bewind (bureaucratie); geen welwillende blik van den vorst, zoo dringend door de staatkunde (vooral die der volstrekte besturen) jegens troepen en jegens een leger aanbevolen, dat zoo veel aanspraak op erkenning bezat. Van daar die aaneenschakeling van zamenzwerin- gen en opstanden, van bloedstortingen en teregtstellingen, tot dat in 1820 de vonk, die van het eiland Leon het geheele rijk met eenen geweldigen schok omkeerde, den om- vang van het misnoegen deed uitstralen, dat onder de troe- pen heerschte. De verdeeldheid die onder de cortes voort- duurde, en de officieren in comuneros en maçons schifte, was de oorzaak der afvalligheden in 1823, van de gene- raals *Morillo, Abisbal* en *Ballosteros*, die de grondwet- tigheid voor het absolutismus deden bezwijken.

Ferdinand voelde weldra het drukkende van de groote magt der priester-partij, der agraviados. Ofschoon willekeurig, gelijk *Filips II*, was hij met hen in strijd door zijne volks-gemeenheid, onbeschofte gebaren en uit- drukkingen, die de priester-mommery terugstiet; hem boden twee gelijkdenkende ministers de hand, *Zea* en *Cruz*. De agraviados vereenigden daartegen hunne magt, door de schepping der koninklijke vrijwilligers, in het geheim met de bedoeling, om den infant don *Carlos* ten opperbewind te voeren.

De minister *Cruz* poogde niet zonder gevolg dit tegen te gaan, door deze vrijwilligers aan voorwaarden van eigendom, gehuwd zijn enz., te onderwerpen. Woedend was deze partij, die *Valdez* onderneming, als door de ministers begunstigd, deed voorkomen, hen ten val en

in levensgevaar bragt; maar daarentegen ondergingen zij weldra eene groote nederlaag. *Bessières*, hun magtigst opperhoofd, hetzij tegen zijn wil of door verraderlijke aansporing van 's konings partij, ten opstand verlokt, bezweek weldra, en betaalde zijne dwaasheid met zijn leven. Nu kwam de tijd van zuiveren, even als in Frankrijk, welke veel officieren deed wegzenden; vele waren in 1830 uit Frankrijk in Spaansche dienst getreden, vooral in de garde; de meeste hebben echter reeds hun ontslag genomen, zoo dat thans weinigen zich meer in de Spaansche geleerden bevinden.

Vraagt men naar de stemming van het tegenwoordig leger; is het aan de constitutie, aan de koningin verknocht, of helt het over naar eene gematigde monarchie? zoo moet men deswegens antwoorden: Dat wanneer een soldaat, zelfs een geheel korps, een gouvernement gehoorzaamt, dat het trouw heeft gezwooren, zulks nog geen bewijs is dat het dit bemint. Beide gevoelens verdeelen het leger; van hetzelfde houden de meeste reguliere troepen het met de koningin; maar is zulks uit genegenheid voor haar, of uit gehechtheid aan de grondwet? Overal, en ook in Spanje, bekommert de soldaat zich weinig om deze. Het is zijne bevordering, zijn tijdelijk en aanstaand welzijn, dat hem ter harte gaat. Doet zich nu een gouvernement op, dat hem deze waarborgt, zoo blijft zijne keus niet lang twijfelachtig, en hij bekreunt zich weinig om koningin *Christina* en de cortes.

De soldaten en mindere officieren, de generaals met eenige uitzonderingen, zullen dus, even als de overige grandas, altijd hunne knieën buigen, voor iederen nieuwen afgod, mits zegevierend, in het koninklijk paleis van Madrid gevestigd.

Bij de provinciale militie, meest uit de landbewoners bestaande, is wel geene vurige zucht voor de constitutie te veronderstellen; terwijl de koninklijke vrijwilligers in hunne haardsteden ingerigt en gewapend, algemeen met eenen uitgedrukten afkeer tegen de bestaande orde van zaken vervuld, weinig dienst en veel weêrstand kunnen aanbieden, overal waar zij niet door de *Christina's* worden medegesleept. Het zijn deze, welke den worstelstrijd zullen verlengen, en waaraan mogelijk don *Carlos* de Spaansche kroon zal te danken hebben.

Vraagt men eindelijk een gevoelen wegens de dapperheid der Spaansche troepen in alle beteekenissen van dat woord, zoo kan men, met volle overtuiging, gerust hen het getuigenis geven: dat de Spaansche soldaat persoonlijk dapper is, en dit zal geen bevoegd beoordeelaar tegen spreken. Ontmoet men al niet bij hem de Fransche onstuimigheid, nocht de terugwerkende vast beslotenheid der Engelschen; zoo overtreft hij hen beiden verre in matigheid en geduld. Met al de eigenschappen van den waren krijgsman uitgerust, is hij gehard tegen de ongemakken en vatbaar voor de grootste handelingen, wanneer hij door bevelhebbers aangevoerd wordt, die zijn vertrouwen hebben verworven. Doch daarentegen is hij bovenmatig hovaardig, een zwetser, zelfs in de vernederendste tegenspoeden, en zeldzaam edelmoedig in de overwinning.

Tegenwoordig bestaat zijn moed, die men eigenlijk standvastigheid zou kunnen noemen, minder in gesloten slagorde te strijden, dan wel in 't afzonderlijke te kampen, en nooit zich aan ontmoedigende wanhoop over te geven.

Het is geen gebrek aan moed, maar wel aan hebbelijkheid, misschien wel aan neiging, die hem weerhoudt om in geschaarde legerkorpsen naar de zege te dingen en de overwinning te behalen. En inderdaad, onder welk veldheer en door welke herinneringen zou hij dit hebben geleerd? Welke Spaansche armee is het, die, sinds meer dan eene eeuw, de faam gelegenheid gegeven heeft haar lof te bazuinen? De kroon van het onmeetbare rijk van *Filips II*, waarover de zon nimmer onderging, is stuk voor stuk, onder zijne ontaarde opvolgers, afgebrokkeld, en met deszelfs luister is tevens de zegepraal der groote veldslagen verdwenen. Men ondervrage slechts de officieren, zelfs die welke het minste gemeenzaam met het krijgsveld zijn, en alle zullen uit eenen mond u zeggen, dat het onwrikbaarste, het onverschrokkenste korps in den strijd, datgene is, hetwelk de schitterendste wapenfeiten kan optellen, en zulks, niet wijl het dapperder dan het andere is, maar wijl deszelfs moed door roemvolle herinneringen gevoed en opgewekt wordt, die men moet trachten levendig te houden. Dit is de sleutel van de zwakheid der Spaansche tactiek; en echter moet men zich niet overijlen, om hieruit het gevolg te trekken, dat deze natie ongeschikt zoude zijn, om zich naar het stelsel van regelmatige krijgsvoering te voegen. Tijden en omstandigheden hebben kunnen veranderen, maar de menschen en karakters zijn dezelfde gebleven. Hiervan heeft de bevrijdings-oorlog overvloedig genoeg de bloedige bewijzen opgeleverd! Men verhefte dus, door de toovermagt der herinneringen, in hunne eigene oogen, deze weifelende en onstandvastige soldaten; doe hen dat onschatbare vertrouwen op hunne hoofden en bevelhebbers verkrijgen, dat zij onder hen, op de bivouacs, zoo wel als in den kamp, vermengd, onder eene gemeenschappelijke krijgstucht, zich aan het harde leeringschap der overwinningen gewennen; en het is ontwijfelbaar, dat de Spanjaard, door zijne eigendommelijke hoedanigheden, zich van alle inwoners van Europa, welligt het geschikteste zal toonen, om als den uitstekendsten krijgsman op te treden, en het voortreffelijkste leger samen te stellen.

En wie zou alsdan de mogelijke grenzen van de nieuwe wonderen durven afbakenen, waarmede Spanje ons zou kunnen verbazen? In dat Spanje, met deszelfs, in zoo vele opzichten nog maagdelijken onontwijken grond, in het midden van het stokoude en veile Europa, kloppen nog harten, van vurige geestdrift en ware vaderlandsmin ontgloeid, voor welke het handhaven eener regtvaardige zaak één is met het verdedigen van eer en leven! Daar is het voorzeker niet, dat straffeloos en als onbewust, eene omwenteling, die met de weuschen der natie niet overeenstemt kan voorvallen.

Laat dus slechts een man opstaan; — en tot het voortbrengen van zoodanige, zijn tijdstippen van crisis gunstig, — wiens krachtvolle hand deze fiere veerkrachtige gemoederen weet te regelen en buigzaam te maken, en weldra zal men die ontzagelijke slagorde, die oude Spaansche benden weder zien verschijnen, wier vernieling het toppunt van *Condé's* glorie vormde, en overwinnungen, waardig der regering van *Karel V*, hunne schreden volgen.

B I J L A G E X,

Behoorende bij den Militairen Spectator, n°. 10.

(Maand April, 1855.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Bij de 7de afdeeling infanterie tot 2den luitenant de 2de luitenant op non-activiteit R. M. Daendels. Bij het groot rijks hospitaal te Utrecht, tot eersten officier van gezondheid met den titel van professor honorarius de dirigerende officier van gezondheid van de 1ste klasse F. S. Alexander, bij gemeld hospitaal. Bij het 3de bataillon veld-artillerie tot adjudant de 1ste luitenant P. J. J. Bogaert, van het bataillon. Tot militairen kommandant op het koninklijk instituut voor de marine te Medenblik, de kapitein ter zee J. C. Rijk, laatstelijk gekommandeerd hebbende het lineschip de *Zeeuw*. Bij de compagnie artillerie van de 1ste afdeeling Vriessche schutterij tot 1sten luitenant: de 2de luitenant Willem Veen, van gemelde compagnie. Toegevoegd aan zijne Koninklijke Hoogheid den Erfprins van Oranje, de majoor bij den generalen staf H. F. baron Forstner van Dambenoy, chef van den staf bij de 2de brigade der 2de divisie van het leger te velde. Tot bevelhebber van het regiment hussaren n°. 6, den luitenant kolonel H. Royen, van het regiment lanciers n°. 10. Tot luitenant kolonel bij het regiment lanciers, n°. 10 de majoor L. F. Gantois, van het regiment. Bij de afdeeling kurassiers, n°. 3: tot majoor: de ritmeester der 1ste klasse K. W. J. Storm de Grave, van de afdeeling kurassiers, n°. 9. Bij het regiment lanciers n°. 10: tot majoor: de ritmeester der 1ste klasse P. G. R. Baron Snouckaert van Schauburg, van het regiment ligte dragonders n°. 4. Tot inspecteur over de depots der afdeelingen en regimenten kavallerie, alsmede met het toezigt over de paardenstoeterij te Borculo: de generaal majoor W. E. J. Baron van Balveren, het bevel voerende over het regiment hussaren n°. 6.

VERPLAATSINGEN.

Bij de troepen dienstdoende in Oost-Indien: de 2de luitnants J. H. Derks en J. Hoffmann, beiden van de 10de afdeeling infanterie. Bij het 6de bataillon artillerie nationale militie: de 1ste luitenant K. H. T. Eymael, van het 1ste bataillon veld-artillerie. Bij het bataillon vrijwillige artilleristen: de 1ste luitenant K. C. Ewyk, van het 3de bataillon veld-artillerie. Bij het depot van het regiment hussaren n°. 6: de 2de luitenant de Meij, van de eskadrons te velde, van het regiment. Bij de eskadrons te velde van het regiment hussaren n°. 6: de 2de luitenant König, van het depot van het regiment hussaren n°. 6. Bij het 2de bataillon van de 7de afdeeling infanterie: de 1ste luitenant Ewald, van het reserve bataillon, der afdeeling. Bij het reserve bataillon der 7de afdeeling infanterie: de 1ste luitenant Boon, van het 2de bataillon der afdeeling. Bij de 8ste afdeeling infanterie: de kapitein P. Miltenburg, van de 14de afdeeling infanterie. Bij de 9de afdeeling infanterie: de kapitein H. J. Testas, van de 9de afdeeling infanterie. Bij het depot van de 2de afdeeling infanterie: de kapitein T. Ongeboer, van het flankbataillon der afdeeling. Bij het flankbataillon der 2de afdeeling infanterie. De kapitein Bernelot Moens, van het depot der afdeeling. Bij het 3de bataillon veld-artillerie: de 1ste luitenant J. Burgers, van het 3de bataillon artillerie nationale militie. Bij de 14de afdeeling infanterie: de 2de luitenant L. J. J. R. Leicher, van

de 7de afdeeling infanterie. Bij het depot der 5de afdeeling infanterie: de 1ste luitenant adjutant Snoers, van het 2de bataillon der afdeeling. Bij het 2de bataillon der 5de afdeeling infanterie: de 1ste luitenant adjutant Diederiks, van het depot der afdeeling. Bij de 18de afdeeling infanterie: den 1ste luitenant W. H. Rappard, van de 2de afdeeling infanterie. Bij het groot rijks hospitaal te Utrecht, de officier van gezondheid van de 3de klasse: P. J. Welboren, van de 9de afdeeling infanterie. Bij de ambulances van het hoofdkwartier van het leger te velde: de officier van gezondheid van de 3de klasse: J. Hanou, van het 1ste bataillon der 3de afdeeling Noord-hollandsche schutterij. Bij de troepen dienst doende in de Oost-Indien: de 2de luitenant Schepman, van de 18de afdeeling infanterie.

EERVOL ONTSLAGEN.

De officier van gezondheid van de 2de klasse J. J. le Brun, van de 5de afdeeling infanterie. De majoor bij den generalen staf: H. F. Baron Forstner van Dambenoy, uit de betrekking van chef van den staf bij de 2de brigade der 2de divisie van het leger te velde. De 2de luitenant J. Houwink, van het bataillon mobiele Drentsche schutterij. De 2de luitenant A. J. A. Tengbergen, van het 4de bataillon artillerie nationale militie. De 1ste luitenant van der Kun, van het 3de bataillon veld-artillerie, uit de betrekking van adjudant bij het bataillon. De 2de luitenant hononair P. W. Baron Hogguer, van het regiment lanciers. Den chirurgijn majoor M. D. Burkens, van de 2de afdeeling Geldersche schutterij. De Generaal majoor W. E. J. Baron van Balveren, uit de betrekking van bevelhebber van het regiment hussaren, n°. 6. De majoor titulair van het korps marechaussée F. G. Chomel, uit de betrekking van fungerend chef van den staf der kavallerie, bij het leger te velde. De gepensioneerde kolonel van het Oost-Indisch leger J. A. Hoorn, uit zijne betrekking van kommandant van de 1ste afdeeling mobiele Vriessche schutterij. De kapitein M. F. C. T. Baron van Randwijk, van het 3de bataillon der 1ste afdeeling Geldersche schutterij. De kapitein H. Bremmer, van het 2de bataillon der 1ste afdeeling Zuid-Hollandsche schutterij. De 2de luitenant C. J. van Deventer, van de 10de afdeeling infanterie. De ritmeester der 1ste klasse H. W. J. A. van Uchelen, uit de betrekking van fungerend chef van den staf, van den opperbevelhebber der kavallerie.

TIJDLIJKE RANG VERLEEND.

Die van 1sten luitenant, aan den 2den luitenant J. H. C. Schlundt Bodien, van het 2de bataillon der 3de afdeeling Zuid-Hollandsche schutterij. Die van majoor, aan den gepensioneerden ritmeester A. J. Haringman.

NON-ACTIVITEITS-TRAKTEMENT VERLEEND, AAN:

Den majoor C. F. Morbotter, van de afdeeling kurassiers n°. 3.

GEPENSIONEERD.

De generaal majoor E. B. de Paravicini, plaatselijke kommandant te Haarlem. De kapitein J. A. Lessig, plaats-majoor te Naarden. De auditeur militair H. Nierstrasz, te Maastricht.

OVERLEDEN.

De 1ste luitenant C. G. Broers, van het 2de bataillon der 9de afdeeling infanterie. De kapitein L. M. G. A. Michgorius, van het 1ste bataillon der 2de afdeeling Overijsselsche schutterij.

